

Kabelselekskapenes klarering av rettigheter ved videresending av kringkastingssendinger

En fremstilling av åndsverkloven §§ 34 og 36, herunder åndsverkloven § 38.

Kandidatnummer: 529

Leveringsfrist: 25 april 2013

Antall ord: 16 174

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Bakgrunn og tema	1
1.2	Historikk	3
1.3	Begrepsbruk	5
1.3.1	Opphavsmann	5
1.3.2	Åndsverk	5
1.3.3	Avtalelisens	5
1.3.4	Kringkasting	5
1.3.5	Kabelnett	6
1.3.6	Videresending	6
1.3.7	Forvaltningsorganisasjon	6
1.4	Avgrensning	7
2	METODE OG RETTSKILDER.....	7
2.1	Metode og rettskildemessige utgangspunkter	7
2.2	Internasjonale rettskilder	8
2.3	Nordiske rettskilder	10
2.4	EU/EØS	10
3	OPPHAVSRETTLIGE UTGANGSPUNKTER.....	11
3.1	Innledende bemerkninger opphavsrett	11
3.2	Hensynet bak reglene	12
3.3	Vernet etter åndsverkloven	13
3.3.1	Hvem har vern?	13
3.3.2	Hva vernes?	14
3.3.3	Hva medfører vernet?	15
3.4	Begrensninger som følge av åndsverkloven kapittel 2.	20

3.4.1	Avgrensning av eneretten	20
4	KLARERING AV RETTIGHETER GJENNOM AVTALELISENS	22
4.1	Den generelle bestemmelsen for avtalelisens	22
4.2	Avtalelisens ved videresending av kringkastingssendinger.....	23
4.3	Betingelsene for å utløse avtalelisens etter åndsverkloven § 34.....	24
4.3.1	Kravet om at sendingen må være ”samtidig og uendret”	24
4.3.2	Forutsetningen om tilgjengeliggjøring for ”allmennheten” ved videresending	24
4.3.3	Vilkåret om å oppfylle betingelsene for avtalelisens etter § 36	26
4.4	Organisasjoners betydning for avtalelisens	26
4.4.1	Organisasjon som kan inngå avtale	26
4.4.2	TONO og Norwaco	28
4.4.3	Er kravet om representativitet for strengt?	31
5	HVORDAN UTØVES FORVALTNINGEN AV ENERETTEN?	33
5.1	Tvungen rettighetsforvaltning etter åndsverkloven § 34 annet ledd.....	33
5.2	Unntak fra prinsippet om tvungen rettighetsforvaltning.....	33
5.2.1	Kringkasters egne rettigheter.....	33
5.2.2	Problematikken rundt overdragelse av rettigheter.....	39
6	EN TOLKNING AV ÅNDSVERKLOVEN § 34 ANNET LEDD	42
6.1	Innledende bemerkninger	42
6.2	Er en individuell forvaltning utelukket etter § 34 annet ledd?	42
7	ALTERNATIV TILLATELSE GJENNOM NEMDSLISENS	50
7.1	Klarering av rettigheter gjennom subsidiær nemndslisens	50
7.2	Forholdet til satellitt- og kabeldirektivet	51
8	AVSLUTNING.....	52
9	KILDER.....	53

9.1	Norske lover.....	53
9.2	Utenlandske lover	53
9.3	Forarbeider og betenkninger	53
9.4	Forskrifter	54
9.5	Europeiske rettskilder	54
9.6	Internasjonale rettskilder.....	54
9.7	Rettsavgjørelser	55
9.8	Nemndsavgjørelser	55
9.9	Litteratur	55
9.10	Artikler	55
9.11	Nettadresser	56

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og tema

De senere års teknologiske utvikling har bidratt til at store mengder vernede verk skapes og gjøres tilgjengelig rundt i samfunnet på ulike måter. En måte å tilgjengeliggjøre slike verk på er gjennom kringkasting. Innholdet i en kringkastingssending vil oftest bestå av vernede verk. Det vil for eksempel være tilfelle når det sendes en tv-serie, en film eller andre produksjoner av lignende art. I dagens samfunn har utviklingen av kommunikasjonsteknologien muliggjort at store deler av befolkningen har tilgang til slike sendinger. Gjennom utbygging av fellesantennanlegg og store kabelnett har det blitt lagt til rette for at befolkningen nå kan ta inn både nasjonale og internasjonale kanaler. De ordinære kringkastingsendingene blir distribuert videre gjennom kabelnettet og ut til mottakere som innehar den nødvendige teknologien for å motta disse sendingene. Slik distribusjon vil for eksempel kunne bli utført av kommersielle kabelselskap. Denne videresendingen er gjenstand for reguleringer i åndsverkloven¹. Forutsetningen for å kunne videresende de forskjellige kringkastingssendingene er at dette blir klarert med det subjekt som innehar de aktuelle opphavsrettigheter som inngår i sendingene, samt at videresendingsretten må klareres. Begrunnelsen for et krav om slik klarering kommer som en følge av at en videresending blir sett på som en ny fremføring av et beskyttet verk, og enhver fremføring krever etter åndsverkloven godkjennelse fra den som innehar rettighetene.

Mengden av vernede verk som tilgjengeliggjøres på denne måten er enorm. For at rettighetene som følger av åndsverkloven skal kunne ivaretas, og at opphavsmennene skal sikres å kunne ”høste fruktene av sitt arbeid” er det for videresendingens del behov for et felles forvaltningssystem. Forvaltningssystemet skal sørge for at vernede verk ikke blir brukt uten at det er gitt tillatelse til det, samt å sørge for økonomisk kompensasjon til rettighetshaver-

---

¹ Lov 12 mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (åndsverkloven)

ne. I tillegg skal systemet legge til rette for en enklere klarering av rettighetene for brukerne.

Temaet for denne oppgaven er vern av opphavsretten, herunder bruken av kollektiv forvaltning, avtalelisens og subsidiær nemdslisens for klarering av rettigheter ved videresending av kringkastingssendinger, samt kringkastingsselskaps klarering av egne rettigheter.

Den nærmere problemstilling for oppgaven vil være hvordan et kabelselskap kan klarere rettighetene for videresending av kringkastingssendinger, belyst ved samspillet mellom åndsverkloven § 34 og åndsverkloven § 36, herunder åndsverkloven §38a.

For å belyse dette temaet vil jeg først redegjøre for opphavsrettens gjenstand og innhold. Deretter skal jeg foreta en redegjørelse av bestemmelsene i åndsverkloven §§ 34, 36 og 38a. Bestemmelsene er nært knyttet til hverandre. Åndsverkloven § 34 utløser avtalelisens på området for videresending av kringkastingssending betinget av at vilkårene i åndsverkloven § 36 er oppfylt, samt at den medfører kollektiv forvaltning av opphavsmannens enerett til videresending av kringkastingssending. Åndsverkloven § 36 regulerer de generelle vilkårene for å utløse avtalelisens samt rettsvirkningene av at avtalelisensen utløses. I tillegg gjøres det i bestemmelsen unntak fra tvungen rettighetsforvaltning for kringkastingsselskaps egne rettigheter samt at det i annet ledd oppstilles vilkår for behandling av nemnd i tvistetilfeller. Åndsverkloven § 38 stiller krav til den organisasjon det må inngås avtale med for å utløse avtalelisens. De samme kravene må oppfylles av den organisasjon som er pålagt å forvalte rettighetene etter åndsverkloven § 34.

Om det ikke skulle komme til enighet i forhandlingene om avtale om videresending, er det lagt til rette for at en slik tvist kan løses ved en såkalt subsidiær nemdslisens. Dette gjelder både hva angår rettigheter som klareres gjennom en godkjent organisasjon og rettigheter som tilligger kringkastingsselskapet.

Avhandlingen omhandler flere meget aktuelle spørsmål innen norsk opphavsrett og det verserer fortsatt en del uavklarte spørsmål på området. Særlig gjelder dette spørsmålet rundt godkjenning av den forvaltningsorganisasjon som er satt til å administrere rettighetsforvaltningen innen videresendingssektoren og kravet til representativitet for denne organisasjonen.

1.2 Historikk

Avtalelisensordningen så dagens lys ved innføringen av åndsverkloven i 1961. Den gang kun for bruk av verk i kringkasting. Fra den tid er det foretatt flere endringer av åndsverkloven og i dag er det syv bestemmelser om avtalelisens.² Reglene om avtalelisens oppstod med bakgrunn i behovet for en enklere rettighetsklarering for brukerne. Før disse reglene var det ikke uvanlig at åndsverk ble brukt uten hjemmel, fordi brukerne måtte klarere med enhver enkelt rettighetshaver. Det å skulle klarere med enhver rettighetshaver var ikke bare en tungvint oppgave, det var så å si umulig. I en jungel av rettighetshavere skulle det la seg godt gjøre å finne frem til alle. I tillegg kunne det også for rettighetshaver være problematisk med en slik personlig rettighetsklarering. Det administrative arbeidet kunne vise seg å være meget tidkrevende og det var ikke mulig for rettighetshaver å ha full kontroll over all bruk som ble foretatt. Den manglende kontrollen førte til at rettighetshaver ikke fikk den økonomiske kompensasjon for bruken som han var berettiget til.

Bestemmelsen som regulerer avtalelisens for videresending av kringkastingssendinger ble inntatt i loven i 1985. Regelen står nå i åndsverkloven § 34. Behovet for en rettslig regulering av området oppstod på bakgrunn av den teknologiske utviklingen som innebar at distribusjonsteknologien fikk en helt annen dimensjon.

Da NRK startet sine TV-sendinger i 1960 var de det eneste selskapet som drev med kringkasting i Norge. På grunn av den geografiske nærhet til Sverige kunne deler av landet ta inn

---

² Åndsverkloven §§ 13b, 14, 16a, 17b, 30, 32 og 34.

signalene fra Sverige. Sverige hadde på starten av 70-tallet to fjernsynskanaler. Det var meget populært blant dem som hadde mulighet til å ta inn disse kanalene og dermed utvide sitt kanalrepertoar. En tilpasning av antennene slik at de kunne motta signalene fra Sverige krevde spesiell kompetanse og kunne være meget kostbart. Det var derfor ikke uvanlig at sammenslutninger som for eksempel velforeninger eller borettslag gikk sammen for å etablere muligheten for slikt mottak. Arbeidet med utviklingen av et mer avansert mottakeranlegg ble satt bort til private selskaper, og dermed startet fremveksten av kabelselskapene og utbygningen av kabelnett.

Fremveksten av muligheten til å tilgjengeliggjøre sendinger fra andre land bød på en del utfordringer, særlig i forhold til rettighetsklarering. Rettighetene til sendingene i Sverige var kun klarert for sending på det nasjonale plan. Når programmene ble videresendt i Norge ble dette sett på som en ny fremføring³ og behovet for ny rettighetsklarering oppstod. For å forenkle rettighetsklareringen ble det dannet egne organisasjoner til å ta seg av dette. I Norge ble organisasjonen Norwaco⁴ opprettet, og har siden bistått med rettighetsklarering på området for videresending av kringkastingssendinger.⁵

For å få bukt med de rettslige utfordringene som oppstod på bakgrunn av utviklingen satt Nordisk ministerråd sammen en arbeidsgruppe med embetsmenn for å ta stilling til og utrede hvilke handlingsalternativer man hadde for en rettslig regulering. Det sentrale spørsmålet det ble jobbet ut i fra var: ”Når og på hvilke betingelser er det tillatt å spre programmene fra nabolandene?” Arbeidet resulterte i utredningen ”Nabolands-TV i kabel”. Utredningen har hatt betydning for utviklingen av den, i stor grad harmoniserte, nordiske lovgivning det i dag opereres med.⁶

---

³ Se punkt 3.3.3.2.4

⁴ Se mer om Norwaco i punkt 4.4.2.

⁵ Graasvold 2006 s. 68.

⁶ Nu 1983: 12.

1.3 Begrepsbruk

1.3.1 Opphavsmann

En opphavsmann vil være den eller de fysiske personene som skaper et åndsverk. Begrepet er kjønnsnøytralt og betegnelsen vil derfor omfatte både mannlige og kvinnelige skapere.

1.3.2 Åndsverk

Et åndsverk er litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art og uansett uttrykksmåte og uttrykksform. Dette går frem av åndsverkloven § 1.⁷

1.3.3 Avtalelisens

Avtalelisens er bestemmelser i loven som avgrenser rettighetshaverens enerett. Forarbeidene beskriver avtalelisens på følgende måte:

”En avtalelisensbestemmelse er en lovbestemmelse som gir den som har avtale med en organisasjon som representerer rettighetshavere på et område, rett til å utnytte også andre rettighetshavers verk eller prestasjoner av den art avtalen gjelder, forutsatt at bruken skjer på det området og på den måten avtalen tillater. Den retten til å bruke verket, som etter loven utløses av avtalen, kalles en avtalelisens.”⁸

1.3.4 Kringkasting

Med kringkasting menes ”utsending av tale, musikk, bilder, og lignende med radiobølger eller over tråd, ment eller egnet til å mottas direkte og samtidig av allmennheten”.⁹ Begrepet kringkasting er teknologinøytralt og det skal som utgangspunkt omfatte alle sendinger som blir distribuert gjennom eteren¹⁰, over kabel eller satellitt. For å kunne drive med kringkasting i Norge er det et krav om en offisiell godkjenning av virksomheten gitt av departementet.¹¹ I praksis er det Medietilsynet som tar seg av dette. Unntatt fra bestemmelsen om konsesjon er NRK som har en lovfestet rett til å drive kringkasting. Andre kringkastere kan for eksempel være TV 2, Tv Norge, CNN og SVT 1. Kravet om godkjennelse

---

⁷ En nærmere redegjørelse for hva som ligger i begrepet, se punkt 3.3.2

⁸ Ot. prp. 15 (1994-1995) s. 18.

⁹ Lov av 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting (Kringkastingsloven), § 1-1.

¹⁰ Dette er et annet ord for bakkenett. Bakkenettet er et kringkastingsnett som består av sendere som er plassert på bakken, det vil si høyder og fjelltopper, for distribusjon av radio- og tv-signaler ut til husstander med vanlig antenne. (Medietilsynets ordliste på nett: <http://www.medietilsynet.no/no/Oppslag/Ordliste/>)

¹¹ Kringkastingsloven § 2-1 første ledd.

er gitt på bakgrunn av de begrensede frekvenser som kan brukes til kringkasting i eter. For sendinger i kabel og over satellitt foreligger det kun en registreringsordning.

1.3.5 Kabelnett

Et kabelnett er en betegnelse på trådbaserte nett som i hovedsak har vært benyttet til videre-
resending av fjernsyn. Nettene kan også levere tjenester som for eksempel radio og telefoni
og bredbånd for nettbruk. Fjernsynsformidling kan skje både digitalt og analogt gjennom
kabelnettet. Kabelnettene har stor formidlingskapasitet og denne kapasiteten økte som et
resultat av overgangen til digital teknologi. Nettene varierer i størrelse og de store nettene
kan strekke seg ut over flere deler av landet. To av de største kommersielle kabelselskape-
ne, Get og Canal Digital, hadde henholdsvis, pr. oktober 2010, 420 000 abonnenter og 470
000 abonnenter. Til sammen ser nå rundt 2,2 millioner nordmenn tv gjennom kabel-tv
nett.¹² De mindre nettene, som både kan være brukereide og abonnenteide, vil for eksempel
kunne være interne nett i borettslag.¹³

1.3.6 Videre- resending

Etter Bernkonvensjonen artikkel 11bis(1)(ii)¹⁴ skjer det en videre-
resending når overføringen forestås av et annet foretak enn det opprinnelige kringkastingsfo-
retaket. Det vil si at det er et mellomledd mellom kringkaster og sluttbruker. Eksempel på
slike distributører er kommersielle signalleverandører som Canal Digital Kabel-Tv AS og
Get AS, en skole eller en sosial institusjon.

1.3.7 Forvaltningsorganisasjon

En forvaltningsorganisasjon er, fra et opphavsrettslig perspektiv, en organisasjon som er
etablert for å forvalte en bestemt type rettigheter etter en avtalelisens.¹⁵ Medlemmene av en

---

¹² Kabel Norge, http://www.kabelnorge.no/Kabel_tv_innovasjon.htm

¹³ Medietilsynet, <http://www.medietilsynet.no/no/Radio-og-TV/>

¹⁴ Bestemmelsen regulerer i utgangspunktet eneretten til slik fremføring. Det heter ”Authors of literary and artistic works shall enjoy the exclusive right of authorizing: [...] (ii) any communication to the public by wire or by rebroadcasting of the broadcast of the work, when this communication is made by an organization other than the original one;”.

¹⁵ Graasvold (2006) s 62.

forvaltningsorganisasjon består av medlemsorganisasjoner som representerer rettighetshaverkategorier som berøres av området for avtalelisensen. Begrepet forvaltningsorganisasjon kommer av det engelske ordet ”collecting society” som er fellesbetegnelsen på organisasjonene i de engelske og amerikanske rettssystemer. Begrepet viser til en av de viktige oppgavene organisasjonen har, nemlig å kreve opphavsrettslig vederlag. Men dette er kun en av oppgavene. Andre oppgaver kan for eksempel være overvåkning og kontroll av bruken av beskyttede verk, klarering av beskyttede verk og fordeling av vederlag mellom rettighetshaverne.¹⁶

1.4 Avgrensning

Besvarelsen vil konsentrere seg om videresending av kringkastingssendinger. Når det gjelder videresending vil det kun tas utgangspunkt i distribusjonen som foretas over kabel.

Det vil avgrenses mot saken mellom Norwaco og RiksTv hvor tvisten angår videresendingsbegrepet og i den sammenheng er det uenighet mellom partene om RiksTv sin distribusjon er en videresending eller en kringkastingssending. Per 24. april 2013 er ingen avgjørelse tatt. Saken vil gå for Borgarting Lagmannsrett i nærmeste fremtid. Hva angår forvaltningsorganisasjonens kompetanse vil oppgaven kun belyse den side som dreier seg om rettighetsklarering og det vil derfor avgrenses mot organisasjoners søksmålsrett.

Avhandlingen vil også avgrenses mot de konkurranserettslige problemstillinger som kan oppstå. Det vil i tillegg avgrenses mot kabeloperatørene sin formidlingsplikt av enkelte kringkastere, såkalte ”must carry” forpliktelser.

2 METODE OG RETTSKILDER

2.1 Metode og rettskildemessige utgangspunkter

Metoden i oppgaven vil basere seg på Eckhoffs¹⁷ rettskildelære. Den norske lovgivning på opphavsrettsområdet er i stor grad forankret i internasjonale konvensjoner. Norge er gjen-

---

¹⁶ Riis (1996) s. 215.

¹⁷ Eckhoff (2001).

nom avtaler bundet av disse konvensjonene og må derfor vedta sine lover innenfor de tillatte rammer. Det internasjonale preget på opphavsretten gjør at både nasjonale og internasjonale rettskilder kan være relevante.

Det rettskildemessige utgangspunktet for oppgaven vil være norsk lov. Den sentrale lov i denne sammenheng er åndsverkloven av 1961 som regulerer opphavsretten til åndsverk. Det finnes ikke rettspraksis som er direkte relevant for problemstillingen. Det er generelt sparsommelig med rettspraksis på området. Enkelte avgjørelser blir dog benyttet til å belyse deler av problemstillingen. Av forvaltningspraksis vil avgjørelser fra Kabeltvistnemnda være av interesse. På grunn av de mange endringene av åndsverkloven som har blitt foretatt, foreligger det en del forarbeider og utredninger som kan benyttes til å belyse oppgavens tema. I tillegg til de faktorene som er nevnt vil reelle hensyn benyttes som en faktor i vurderingen i tilknytning til den lovtolkning som blir gjort i oppgavens kapittel 4.

Det som er spesielt her er omfanget av de internasjonale rettskilder, se nedenfor i kapittel 2.2.

2.2 Internasjonale rettskilder

Av internasjonale rettskilder vil Bernkonvensjonen og Romakonvensjonen være av betydning som et rammeverk for den norske lovgivningen. For oppgavens vedkommende vil de således ha størst betydning for den første del, om opphavsrettens grunnprinsipper. For oppgavens hovedtema har konvensjonene en mer beskjeden rolle.

Bernkonvensjonen var den første og kan sies å være den viktigste internasjonale konvensjon på opphavsrettens område. Konvensjonen verner de litterære og kunstneriske verk. Den ble vedtatt 9. september 1886, og siden den gang har den blitt revidert atskillige ganger for å tilpasses den utvikling som har skjedd i samfunnet. Den skaper et internasjonalt system for å beskytte opphavsretten. Norge underskrev konvensjonen med virkning fra 13. april 1896. Siden har vi tiltrådt de materielle bestemmelsene i Paristeksten fra 1995. De

land som har undertegnet konvensjonen danner den såkalte Bernunionen. Per dags dato består unionen av 166 medlemsland.¹⁸

Konvensjonen bygger sitt rettighetsvern på tre prinsipper. For det første skal hvert unionsland verne verk av opphavsmenn fra andre unionsland. Disse skal få minst like omfattende vern som egne borgere. I tillegg skal de påse at verk som førstegangs publiseres i et unionsland, av et land som ikke er med i unionen, skal ha samme vern som om det hadde vært medlem. Dette betegnes som prinsippet om nasjonal behandling og går frem av artikkel 5 (1). Det vil si at det ikke er noe i veien for at det enkelte unionsland kan en ha annen nasjonal regulering av vern. Dette er imidlertid noe som hører med til sjeldenheten, idet et land vil vegre seg for å gi sine egne opphavsmenn dårligere vern enn utenlandske.¹⁹ For det andre gjelder prinsippet om formfrihet. Prinsippet slås fast i artikkel 5 (2). Det innebærer at det ikke kan stilles krav for å oppnå beskyttelse for verket. Det er således ikke mulighet til å sette som vilkår at et verk skal merkes eller registreres. Til sist må nevnes prinsippet om minimumsbeskyttelse. Hver stat plikter å gi regler som ivaretar de minstekrav til beskyttelse for verk fra andre unionsland som fremgår av konvensjonen. Konvensjonen administreres gjennom WIPO, World Intellectual Property Organization. Organisasjonen er opprettet av FN med det formål å stimulere innovasjon og kreativitet.

Den internasjonale regulering for utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsselskap kom med Romakonvensjonen av 1961. Norge tiltrådte konvensjonen med virkning fra 10. juli 1978. Konvensjonen er per i dag tiltrådt av 92 land.²⁰ Konvensjonen verner de nevnte rettighetshaverne mot ulike former for utnyttelse av deres fremføringer opptak eller sendinger. Det ble i utgangspunktet ved utformingen av konvensjonen lagt opp til at kringkastere, fonogramprodusenter og utøvende kunstnere ikke skulle få overlappende rettigheter. Når det gjaldt videresending av kringkastingssending var tanken at kringkas-

---

¹⁸ WIPO: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=15 .

¹⁹ Rognstad (2009) s. 45.

²⁰ United Nations Treaty Collection
http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XIV-3&chapter=14&lang=en
(Sjekket 2. april 2013).

tingsforetaket skulle ha alle rettighetene. Resultatet ble ikke helt som tenkt. Dette har ført til den mer fragmenterte rettighetsklarering vi har i dag.²¹ Romakonvensjonen gir dog ingen rettigheter når det gjelder kringkasting ved tråd, altså de ulike formene for sending og videresending i kabel.²²

2.3 Nordiske rettskilder

Helt siden den norske åndsverkloven av 1930 har det foregått et nordisk lovsamarbeid på opphavsrettens område. Bakgrunnen for et slikt samarbeid var ønsket om å forme en så ensartet lovgivning i Norden som mulig. Følgen av samarbeidet har ført til at både forarbeidene og lovtekstene i de nordiske landene har blitt ganske like. En slik likhet fører til at ved tolking av den norske loven kan det benyttes både forarbeider og følgelig rettspraksis fra de andre nordiske land som veiledning for det spørsmål man står ovenfor.²³ For å utrede de rettslige spørsmålene rundt den økte distribusjon av tv-sendinger fra nabolandene opprettet nordisk ministerråd en nordisk embetsmannsgruppe. Resultatet av dette samarbeidet førte til utredningen: ”Nabolands-tv i kabel” ”Videresending av utenlandske radio- og TV-program i kabel m.v. i Norden”. Denne utredningen la grunnlaget for den harmoniserte lovgivningen som foreligger i de nordiske landene i dag på området for videresending. Det vil i oppgaven derfor vises til svensk og dansk lovgivning og praksis der det vil være aktuelt.

2.4 EU/EØS

Fra EU sin side har det vært stor aktivitet på området for opphavsrett. Mellom 1991 og 2001 ble det vedtatt syv direktiver. Til sammen er det nå vedtatt åtte direktiver på dette området. Med unntak av et direktiv²⁴ er alle er innlemmet i EØS avtalen og har således stor

---

²¹ Rognstad (2009) s. 290.

²² Sønneland, (2008), s. 16.

²³ Rognstad (2009) s. 41-42.

²⁴ Hitteverksdirektivet (direktiv 2012/28EU) er ikke gjennomført i Norsk lovgivning. Det samme gjelder endringene i vernetidsdirektivet (endringsdirektiv 2011/77/EU).

påvirkning på den norske opphavsretten. Hovedformålet bak vedtakelsen av direktivene var, og er fortsatt, en harmonisering av reglene på det indre marked.

Av de direktivene som er vedtatt vil Satellitt- og kabeldirektivet være mest relevant for denne fremstillingen. Direktivet ble vedtatt for å: ”harmonisere beskyttelsen av opphavsmenn, utøvende kunstnere, produsenter, og kringkastingsforetak når det gjelder satellitt-kringkasting og videresending i kabel av vernede verk og prestasjoner over landegrensene”.²⁵ Før vedtakelsen av direktivet forelå det en viss rettslig usikkerhet samt at det var ulike reguleringer i de nasjonale bestemmelsene på området.²⁶ Direktivet ble innlemmet i EØS-avtalen som vedlegg 17 og har hatt anvendelse i Norge fra 30. juni 1995. Direktivet har et eget kapittel om videresending i kabel som danner grunnlaget for bestemmelsene i åndsverkloven om tvungen rettighetsforvaltning og kringkastingsselskap forvaltning av egne rettigheter.

Ved anvendelse av direktivet i oppgaven vil den engelske versjonen bli benyttet.

3 OPPHAVSRETTLIGE UTGANGSPUNKTER

3.1 Innledende bemerkninger opphavsrett

Opphavsretten er i utgangspunktet en enerett for opphavsmannen til å disponere over eget verk. Retten består av en økonomisk og en ideell side, der de økonomiske rettighetene består av opphavsmannen eneretten til å råde over verket sitt. En slik rett kommer til uttrykk i åndsverkloven § 2.²⁷ Eneretten betegnes som en økonomisk rett ettersom rettighetshaver kan nekte andre å utnytte verket, og dermed bruke det som et økonomisk forhandlingsverk-

---

²⁵ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 11.

²⁶ Fortalen til Rdir. 93/83/EØF punkt (5).

²⁷ I åndsverkloven § 2 heter det: ”Opphavsretten gir innen de grenser som er angitt i denne lov, enerett til å råde over åndsverket ved å fremstille varig eller midlertidig eksemplar av det og ved å gjøre det tilgjengelig for allmenheten, i opprinnelig eller endret skikkelse, i oversettelse eller bearbeidelse, i annen litteratur- eller kunstart eller i annen teknikk”.

tøy når han ønsker å bringe verket ut til allmennheten.²⁸ De ideelle interessene kommer til uttrykk i åndsverkloven § 3. Her går det frem at opphavsmannen har krav på å bli navngitt ved bruk av verket og at han har en mulighet til å motsette seg at verket blir endret eller gjengitt på en måte eller i en sammenheng som er krenkende for hans eller verkets anseelse eller egenart.

3.2 Hensynet bak reglene

Reglene om opphavsrett er konstruert på den måten at de balanserer opphavsmannens individuelle interesser mot samfunnets interesser.²⁹ Hva angår opphavsmannens interesser består de i både muligheten for økonomisk kompensasjon for sin skapende innsats samt en anerkjennelse for sitt arbeid. Dersom opphavsmannen tillegges en effektiv beskyttelse vil det skape et incitament til kreativitet, videre nyskaping og dermed en kulturell utvikling i samfunnet. I tillegg er samfunnet interessert i muligheten til å få tilgang til verkene. Det er viktig at det er en god balanse mellom disse interessene. Et for sterkt vern bør ikke nødvendigvis slå positivt ut for opphavsmannen. Blir vernet for omfattende, blir tilgangen til åndsverk for samfunnet tilsvarende snevret inn. Dette vil både være motstridene for opphavsmannens og samfunnets interesser. Dette fordi opphavsmannen er interessert i at verket skal nå ut til samfunnet.

Bak reglene om avtalelisens og tvungen rettighetsforvaltning vil det først og fremst ligge et effektivitetshensyn. Reglene er begrunnet i ønsket om en enklere form for rettighetsklaring og bygger på rettferdighets og rimelighetsbetraktninger. I tillegg vil de ivareta økonomiske hensyn. Individuelle avtaler kan ikke inngås like kostnadseffektivt som en kollektiv avtale.

---

²⁸ Rognstad (2009) s. 150.

²⁹ Senest i Prop. 65 L (2012-2013) Endringer I åndsverkloven, ble det i tilknytning til spørsmålet om en helhetlig lovrevisjon fra departementets side uttalt at "Det viktigste formålet er å opprettholde balansen mellom rettighetshavernes og brukernes interesser – og at denne balansen kommer klart og tydelig frem".

3.3 Vernet etter åndsverkloven

3.3.1 Hvem har vern?

Den som skaper et åndsverk har opphavsretten til det, jfr. åndsverkloven § 1. Skaperen av verket blir betegnet som den ordinære opphavsmann. Det følger av hevdvunnen oppfatning at det kun er mennesker som kan skape et åndsverk og således må opphavsmannen være en fysisk person. Loven stiller ingen krav til rettssubjektet ut over dette. En mindreårig kan følgelig ved å skape et åndsverk være en opphavsmann. Det er heller ikke noe krav om at det kun kan være en opphavsmann. Et åndsverk kan således ha flere opphavsmenn, jfr. åndsverkloven § 6 som regulerer fellesverk

Også juridiske personer kan inneha opphavsrett. Ettersom juridiske personer ikke er fysiske personer kan de ikke skape noe i opphavsrettslig forstand. Opphavsretten må derfor erverves. Det skjer ved at den ordinære opphavsmann overdrar sine rettigheter til den juridiske personen, typisk en bedrift eller et selskap.³⁰ I dagens informasjonssamfunn vil denne muligheten være av betydning med bakgrunn i den masseutnyttelse av åndsverk som skjer i samfunnet. Overdragelse gjennomføres med hjemmel i åndsverkloven § 39.³¹

Ved usikkerhet om hvem den reelle opphavsmannen er, slår åndsverkloven § 7 fast at ”som opphavsmann anses, når ikke annet godtgjøres, den hvis navn eller alment kjente dekknavn eller merke på sedvanlig måte er påført eksemplar av verket eller blir oppgitt når det gjøres tilgjengelig for almenheten”. Opphavsmannens identitet kan være ukjent og bestemmelsen søker å bøte på problemer som kan oppstå i denne sammenheng. Virkningen av bestemmelsen er at man kan forholde seg til den person som er oppgitt som opphavsmann og dermed ha sitt på det rene.

---

³⁰ Rognstad (2009) s. 119.

³¹ Se punkt 5.2.1.

3.3.2 Hva vernes?

Det er åndsverket som vernes, jfr. åndsverkloven § 1. Et åndsverk vil i følge loven være ”litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art uansett uttrykksmåte og uttryksform”. Åndsverkloven § 1 annet ledd stiller opp en liste som gir eksempler på hvilke frembringelser som kan være et åndsverk. Listen er ikke uttømmende og andre verkstyper vil derfor også kunne bli betegnet som åndsverk. At verket står på listen er heller ingen forutsetning for vern. Rettspraksis³² har kommet med denne sammenfatningen om kravene til et ”åndsverk”:

”For at en frembringelse skal ha karakter av et ”åndsverk” i åndsverklovens forstand, må den være et resultat av en individuelt preget skapende innsats, og ved denne innsatsen må det være frembragt noe som fremstår som originalt [...] I opphavsrettslig teori er det vanlig å omtale den nedre grense for åndsverksbegrepet som et krav om ”verkshøyde” [...] Det avgjørende er om det ved en individuelt skapende innsats er frembragt noe som fremstår som originalt.”.

At noe må skapes, avgrenser det mot å omfatte for eksempel oppfinnelser eller en flott stein som man ser i naturen.³³ Det skal også presiseres at det ikke er ideene bak verket som er beskyttet, kun det uttrykk eller den form det er gitt er beskyttet.³⁴

I tillegg til å beskytte den skapende åndsinnsett, gis det i kapittel 5 i åndsverkloven regler om beskyttelse av de nærstående rettigheter. I følge forarbeidene falt disse rettighetene ”strengt tatt utenfor en lov om opphavsretten til litterære og kunstneriske verk”, men hadde ”dog så nær tilknytning til dem at de naturlig kan innpasses i loven, selv om man ikke vil kalle rettighetene for ‘beslektede’”.³⁵ De nærstående rettighetene er prestasjoner som har en form for tilknytning til verkene. Her gis det for eksempel beskyttelse for utøvende kunstners fremføring av verk, jfr. åndsverkloven § 42. Vernet gjelder uavhengig av om verket som fremføres er vernet av opphavsretten. Som utøvende kunstnere kan nevnes for eksem-

---

³² Rt. 2007 s. 1329 avsnitt 43 og 44.

³³ Rognstad (2009) s. 78-79.

³⁴ Dette er et globalt prinsipp og har kommet til uttrykk også i internasjonale konvensjoner, se for eksempel TRIPs artikkel 9(2) og WCT artikkel 2: ”Copyright protection extends to expressions and not to ideas, procedures, methods of operation and mathematical concepts as such”.

³⁵ NUT 1950-1 s. 23.

pel skuespillere og musikere. Andre eksempler på hva som har beskyttelse som nærstående rettigheter vil være kringkastingssendinger og plate- og filmprodusenters innspillinger. Fra vedtakelsen av loven og til i dag har denne rettighetssfæren vokst betydelig og reglene gir i stadig større utstrekning det samme vern til de nærstående rettighetshaverne som det gis til de originære opphavsmenn.³⁶

3.3.3 Hva medfører vernet?

3.3.3.1 Eneretten til å råde over åndsverket

Som rettighetshaver får man en enerett til å råde over åndsverket. Råderetten innebærer muligheten til å fremstille eksemplarer av verket og til å gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Dette fremgår av ordlyden i åndsverkloven § 2. Eneretten til eksemplarframstilling var en historisk fundamental del av opphavsmannens enerett. Ved valg av ordlyd, ble ordlyden ”fremstille eksemplar” sett på som mer passende enn ”mangfoldiggjøring”, som ble brukt før 1961-loven, ettersom eneretten også skulle omfatte framstilling av et enkelt eller kun noen eksemplarer. Eneretten karakteriseres som teknologi- og medienøytral. Det vil si at den verner all form for kopiering av verket uavhengig av hva slags form denne har. I tillegg vil eneretten omfatte overføring til innretninger som kan gjengi verket, dette er uttrykkelig nevnt i åndsverkloven § 2 annet ledd. Med dette er det ment å presisere at fysiske formidlere som for eksempel DVDer også omfattes av lovens begrep. Sammen med dette vil også gjengivelser i annen skikkelse og i på annen måte enn det originære verket omfattes jfr. åndsverkloven § 2 første ledd.³⁷ Eneretten til å fremstille eksemplar av verket er absolutt, den gjelder både på det private område og utenfor det private område. Som et unntak fra dette gjelder retten til eksemplarframstilling til privat bruk, jfr. åndsverkloven § 12.

---

³⁶ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 7.

³⁷ Rognstad (2009) s. 152.

3.3.3.2 Eneretten til tilgjengeliggjøring for allmennheten

En tilgjengeliggjøring for allmennheten omfatter i utgangspunktet enhver handling som gir allmennheten tilgang til verket.³⁸ Som tilgjengeliggjøring for allmennheten regnes spredning, visning og fremføring av verket, jfr. åndsverkloven § 2 tredje ledd. Begrepene er ikke selvforklarende og det skal derfor kort belyses hva som ligger i de enkelte. Bakgrunnen for å dele inn i tre forskjellige tilgjengeliggjøringsformer er at det knytter seg forskjellige rettsvirkninger til hver av de enkelte tilgjengeliggjøringsformene og det har derfor vært hensiktsmessig med en slik oppdeling.³⁹

3.3.3.2.1 Spredningsretten

Når det gjelder spredningsretten innebærer den at opphavsmannen kan fremby eksemplarer av verket til salg, utleie eller utlån, jfr. åndsverkloven § 2 tredje ledd bokstav a. Et eksempel på dette kan være en besittelsesoverføring av en bok eller en cd fra et subjekt til et annet. Eneretten til å spre verket kan sies å omfatte ”enhver form for besittelsesoverføring av fysiske eksemplarer”.⁴⁰ I tillegg til dette vil også spredningsretten være benyttet ved at et eksemplar av verket blir utstilt i et butikkvindu.

3.3.3.2.2 Visningsretten

Visningsretten innebærer visning av et fysisk eksemplar direkte for publikum.⁴¹ Dette kan for eksempel være en utstilling av et kunstverk på en kunstutstilling. Visningsretten avgrenses mot fremføringsretten ved at visningsretten ikke omfatter tilgjengeliggjøring gjennom indirekte visning. Den indirekte visning innebærer bruk av tekniske hjelpemidler som for eksempel visning av verk på TV, gjennom radio eller ved bruk av power-point.

---

³⁸ Ot.prp. nr. 26 (1959-1960) s. 16.

³⁹ Se punkt 3.3.3.2.4.

⁴⁰ Rognstad (2009) s 158.

⁴¹ Ot. prp. nr. 46 (2004.2005) s. 24.

3.3.3.2.3 *Fremføringsretten*

Fremføringsbegrepet har et meget bredt nedslagsfelt, og det er klart at ordet tolkes utvidende i forhold til sin naturlige språklige betydning.⁴² Begrepet fremføring vil eksempelvis omfatte alle ”live fremføringer”, det vil si fremføringer overfor et tilstedeværende publikum. I tillegg vil det omfatte fremføringer ved hjelp av tekniske hjelpemidler, som for eksempel ved bruk av høyttaleranlegg, kinofremvisning og avspilling av musikk i butikker og på kjøpesenter. Som en presisering og en tilpasning til den tekniske utviklingen som har skjedd siden loven ble vedtatt, ble det innført et fjerde ledd i åndsverkloven § 2 ved lovendring i 2005.⁴³ Her går det frem at kringkasting eller annen overføring i tråd eller trådløst til allmennheten, herunder når verket stilles til rådighet på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket, regnes som offentlig fremføring til allmennheten. Under dette faller også alle former for videresendinger da dette ses på som en ny fremføring av verket.

Med et så bredt nedslagsfelt oppstod et behov for å sette grenser for hvor langt fremføringsretten skulle favne. Den rådende oppfatningen er at enkelte handlinger bør falle utenfor. I Rt. 1995 s. 35 går det frem at ikke enhver handling kan være omfattet av eneretten. Tiltalte i saken hadde solgt såkalte ”pirat-smartkort” som gjorde det mulig for kjøperen å ta inn tv-sendinger uten at det forelå samtykke fra rettighetshaverne. Spørsmålet i saken var om mannen, ved å selge dekodingsutstyr som gjorde det mulig for kjøperne å ta inn tv-sendingene på sine fjernsynsskjermer, hadde gjort filmene tilgjengelig for allmennheten etter åndsverkloven § 2. Høyesterett frifant mannen og uttalte at han ”har nok ved salget av smartkortene gjort det mulig for kjøpere å skaffe seg tilgang til å se filmene, men jeg finner det anstrengt å si at han ved salget – som for øvrig i tid ligger forut for sendingene – selv har fremført dem”.

---

⁴² Rognstad (2009) s. 176.

⁴³ Lov 17 juni 2005 nr. 97 om endringer i åndsverkloven.

Rognstad uttaler med bakgrunn i denne avgjørelsen at selv om det ikke går direkte frem av denne dommen ”kan den tas til inntekt for et synspunkt om at det må være en viss nærhet og umiddelbarhet mellom den aktuelle handling og allmennhetens tilgang til verket”. I tillegg til en slik nærhet og umiddelbarhet, vil det i vurderingen måtte tas hensyn til hva hensikten med den handlingen som blir foretatt er. Her kan en stille spørsmålet ved om det faktisk er formålet med handlingen å tilrettelegge for andres verkstilgang.⁴⁴

3.3.3.2.4 Hvorfor skille mellom de ulike tilgjengeliggjøringsformene?

Som nevnt skilles det mellom de forskjellige formene for tilgjengeliggjøring ettersom det er gitt ulike rettsvirkninger til de respektive. Særlig gjelder dette konsumpsjonsreglene. Disse setter grenser for opphavsmannens enerett. Hva angår visnings- og spredningsretten konsumeres disse ved første gangs utnyttelse, hvilket tilsier at eneretten ikke lenger ligger hos opprinnelig opphavsmann, forutsatt at det er samtykket i en slik tilgjengeliggjøring. Motsetningsvis vil fremføringsretten ikke føre til konsumpsjon ved en førstegangsutnyttelse. Her vil enhver fremføring omfattes av eneretten. En videresending av kringkastingssending faller under fremføringsbegrepet og vil således måtte ha godkjenning fra rettighetshaveren.

3.3.3.2.5 Hva ligger i begrepet tilgjengelig for ”allmennheten”?

Om verket er gjort tilgjengelig for allmennheten eller offentligheten må vurderes konkret i hver enkelt sak. I enkelte tilfeller kan dette være en grense som er vanskelig å trekke og det vil kunne oppstå gråsoner for hva som skal anses tilgjengeliggjort for allmennheten og ikke. Det er sparsomt med rettspraksis på området, men ut fra den praksis som foreligger samt gjennom juridisk teori er det lagt føringer for visse kriterier som skal legges til grunn ved vurderingen av forholdet. Siden vedtakelsen av åndsverkloven i 1961 het det i lovens ordlyd at eneretten var begrenset til å omfatte det som skjedde ”utenfor det private område”. Ved lovendring i 2005 ble dette endret til den bruk som skjedde ”offentlig” eller ”til

---

⁴⁴ Rognstad (2009) s. 181.

allmennheten”. Forarbeidene gir uttrykk for at det ved endringen i ordlyden ikke er ”tilsiktet noen realitetsendring, idet den opphavsrettslig relevante beføyelse fremdeles vil være knyttet til om fremføringen skjer innenfor det private område eller ikke”.⁴⁵ Således vil rettspraksis knyttet opp med den gamle bestemmelsen fortsatt være av betydning.

Den såkalte ”Knophs maksime” gir en viss veiledning for grensedragningen mellom det offentlige og det private. Knoph uttalte i sin bok fra 1936 at dersom bruken av et verk skulle anses å falle innenfor den private sfære var det en forutsetning at bruken skjedde innenfor ”den forholdsvis snevre krets som familie-, vennskaps, eller omgangsbånd skaper”.⁴⁶ Uttalelsen gir indikasjoner på at det må foreligge en ganske nær tilknytning for at noe skal skje på det private område. Dersom ikke denne tilknytningen foreligger kan det således antas at bruken foretas av allmennheten. Uttalelsen har senere blitt benyttet som utgangspunkt for vurderingen i en dom⁴⁷ fra 1953. I denne dommen, omtalt som Bedriftsmusikkdommen, var spørsmålet om fem bedrifter måtte betale vederlag til TONO ettersom de hadde installert høyttaleranlegg som gjorde det mulig å spille musikk for de ansatte på arbeidsplassen. Høyesterett vurderte følgelig om arbeidsplassene kunne sies å falle innenfor lovens betegnelse av det private området. Under dissens ble det av Høyesterett fastslått at musikken ble gjort tilgjengelig for offentligheten, og at det således forelå et krav om betaling. Avgjørelsen ble begrunnet med både størrelsen av den personkrets musikken nådde ut til samt bedriftens størrelse. I forhold til størrelsen av personkretsen uttalte Høyesterett at ”Jo større kretsen er, desto vanskeligere vil det i det enkelte tilfellet være å konstatere at deltakerne er knyttet sammen på en slik måte at forsamlingen kan sies å ha privat karakter”. Bedriftens personkrets vil igjen gjenspeile bedriftens størrelse, så jo større bedrifter jo større er sannsynligheten for at fremføringen vil være utenfor den private sfære. Dommen er riktignok avsagt på grunnlag av loven fra 1930, men det legges til grunn at avgjørelsen

---

⁴⁵ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 22.

⁴⁶ Knoph 1936 s 89.

⁴⁷ Rt. 1953 s. 633.

fortsatt vil ha betydning for vurderingen av grensedragningen mellom det private og det offentlige området.⁴⁸

3.4 Begrensninger som følge av åndsverkloven kapittel 2

3.4.1 Avgrensning av eneretten

Bestemmelsen som utløser avtalelisens ved videresending av kringkastingssendinger og kringkastingsforetakets klarering av egne rettigheter finner vi i åndsverklovens kapittel 2. Kapittelet regulerer avgrensning av opphavsretten og forvaltning av rettigheter ved avtalelisens. Bestemmelsene i kapittelet gir adgang til å bruke åndsverk uten at det er innhentet samtykke fra den enkelte rettighetshaver, og er følgelig en innskrenkning av opphavsmannens enerett. Men unntak av åndsverkloven § 11 første ledd første punktum, kan det ikke gjøres begrensninger i de ideelle rettighetene som følger av åndsverkloven § 3. Det er således kun eneretten etter åndsverkloven § 2 som er gjenstand for begrensninger.

Avgrensningen begrunnes i hensynet til allmennhetens interesser i å få tilgang til åndsverk på fornuftige vilkår. Det skal understrekes at bestemmelsene i kapittelet ikke ses på som et unntak fra opphavsmannens enerett, men som en avgrensning, ettersom allmennhetens mulighet til bruk av verk ses på som vel så viktig å verne etter loven. En slik grunnoppfatning har vært tilstede helt siden 1930 loven. I komiteinnstilling som lå til grunn for loven het det at ”enhver innskrenking i opphavsmannens enerett må godtgjøre sin nødvendighet eller rimelighet fra samfunnets synspunkt”⁴⁹.

At samfunnet får tilgang til åndsverkene muliggjør en kulturell utvikling og stimulerer til nyskaping i samfunnet generelt. En utvikling vil nok ikke skje i et vakuum, til det trengs det inspirasjon og ideer fra allerede oppståtte verk. Samtidig vil tilgangen til verk være

---

⁴⁸ Rognstad (2009) s. 188.

⁴⁹ Sitatet er hentet fra Rt. 1953 s. 633 (Komiteinnstilling av 1925 s 14).

grunnleggende for å fremme den intellektuelle utviklingen i samfunnet, særlig gjelder dette ved at verk kan benyttes i undervisningen.

Bestemmelsene i åndsverkloven kapittel 2 ordnes i tre forskjellige kategorier. For det første har vi bestemmelsene som gir rett til fri bruk. Disse bestemmelsene blir betegnet som låne-regler og innebærer en mulighet for å utnytte det vernede åndsverket uten samtykke fra opphavsmannen. Muligheten til å sitere fra et åndsverk og muligheten til å fremstille eksemplarer til egen bruk vil være eksempler på det som betegnes som låneregel, jfr. åndsverkloven §§ 12 og 22. Reglene omfatter bruk på områder hvor det vil være tilnærmet umulig å innhente samtykke fra rettighetshaver. Lånereglene må dog ikke ses på som å skade rettighetshaverens økonomiske interesser. Hvert år settes det av penger i statsbudsjettet for å kompensere økonomisk for den bruken som blir foretatt gjennom lånereglene.

For det andre har vi reglene om tvangslisens. Bestemmelsene om tvangslisens gir en lovbestemt tillatelse til å bruke et åndsverk i en bestemt sammenheng uten at det er hentet samtykke fra rettighetshaver. Forutsetningen er dog at det betales et vederlag til opphavsmannen for bruken. Ved bruk av tvangslisenser har lovgiver funnet det meget viktig å gi brukerne tilgang til verkene. Et eksempel på en tvangslisens finner vi i åndsverkloven § 17a. Bestemmelsen gir en nærmere angitt organisasjon og bibliotek muligheten til å fremstille eksemplar av utgitt litterært eller vitenskapelig verk gjennom opptak på innretning som kan gjengi det, til vederlagsfri bruk for funksjonshemmede. Bestemmelsen er gitt for å tilgode-se de som ikke kan tilnærme seg verket på vanlig måte. Selv om bruken er vederlagsfri for de funksjonshemmede har opphavsmannen som nevnt krav på vederlag. Vederlaget utredes av Staten.⁵⁰

For det tredje har vi i åndsverkloven kapittel 2 reglene om avtalelisens. Reglene om avtalelisens tillater bruk av åndsverk uten at det klareres med den enkelte rettighetshaver, forutsatt at bruker har inngått avtale med en representativ organisasjon. Bestemmelsene det skal

---

⁵⁰ FOR-2001-12-21-1563, § 1-11 tredje ledd første punktum.

redegjøres for i det følgende omhandler avtalelisens, og jeg viser derfor til fremstillingen om dette under.

4 KLARERING AV RETTIGHETER GJENNOM AVTALELISENS

4.1 Den generelle bestemmelsen for avtalelisens

Åndsverkloven § 36 er en fellesbestemmelse som angir vilkårene for å utløse avtalelisens og fastsetter rettsvirkningene av en slik lisens for brukerne. Dette går frem av bestemmelsens første ledd første punktum. Her heter det at:

”Når det foreligger avtale med organisasjon som nevnt i § 38a som tillater slik bruk av verk som nevnt i §§ 13b, 14, 16a, 17b, 30, 32 og 34, har bruker som omfattes av avtalen, overfor rettighetshaver som ikke er omfattet, rett til på samme område og på samme måte utnytte verk av samme art som dem som avtalen gjelder (avtalelisens)”.

Før innføringen av åndsverkloven § 36 var de enkelte avtalelisensområdene regulert hver for seg. Etter den nåværende bestemmelsen kan avtalelisens utløses på de områder som angis i åndsverkloven § 36.

Avtalelisenssystemet er godt innarbeidet i norsk rett og det bekreftes fra flere hold at det kan sies å være en god ordning.⁵¹ Avtalelisensen gjelder også for rettighetshaver som ikke er medlem av underorganisasjon eller den avtalelisensutløsende organisasjon. For disse vil ordningen bære preg av å være en tvangslisens, ettersom det kun er de uorganiserte som rammes av en avtalelisensvirkning. Likevel vil et avtalelisenssystem være gunstig for de uorganiserte ettersom den avtale som regulerer bruken er forhandlet frem av den representative organisasjonen på området. Dette gjør at avtalene blir godt tilpasset til den aktuelle bruk og at rettighetshavernes interesser blir tilsvarende ivaretatt. Dette er et dynamisk system og endringer kan gjøres for å tilrettelegge best mulig ved inngåelse av nye avtaler. Så-

---

⁵¹ Se for eksempel Ole Andreas Rognstad sin artikkel om ”Avtalelisenser” innledningsvis, Nordiskt immatieriellt rättsskydd, nr. 2 år 2004, s. 151 – (NIR-2004-151) (lest på Lovdata sine sider, 28.mars 2013).

ledes vil det ikke virke som en ”ekte” tvangslisens for den uorganiserte ettersom det for en tvangslisens er en lovbestemt tillatt bruk som ikke like enkelt kan tilpasses og endres.

4.2 Avtalelisens ved videresending av kringkastingssendinger

Åndsverkloven § 34 utløser avtalelisens på området for samtidig og uendret videresending av kringkastingssending. Dette går frem av bestemmelsens første ledd. Her heter det at: ”Verk som lovlig inngår i kringkastingssending, kan ved samtidig og uendret videresending gjøres tilgjengelig for allmennheten, når den som videresender oppfyller betingelsene for avtalelisens etter § 36 første ledd”. Bestemmelsen ble tilføyd ved lov⁵² i 1985 og svarer til den tidligere bestemmelsen i åndsverkloven § 20 a.⁵³ For at videresendingen skal omfattes av avtalelisensen, formodes det at den opprinnelige sending er trådløs, jfr. åndsverkloven § 34 tredje ledd.

Begrunnelsen for avtalelisensordningen på området for videresending av kringkastingssending er at det i tv-sendinger brukes et meget stort antall opphavsrettsvernede verk, og kabelselskapene som skal utføre videresendingen har derfor i praksis ikke mulighet til å klare alle rettighetene på forhånd i individuelle avtaler. Avtalelisensen sørger for at kabelselskapene kan inngå færre avtaler og samtidig kunne videresende uten fare for å krenke noen rettigheter ettersom man gjennom avtalelisensen får klarert rettighetene for både organiserte og uorganiserte, nasjonale og internasjonale opphavsmenn på området.

I Norden er det inngått et felles samarbeid for å gjøre det enda enklere for en distributør å kunne videresende kringkastingssendinger i Norden. Union of Broadcasting Organisations (UBO)⁵⁴, med underorganisasjoner i henholdsvis Norge, Sverige, Island og Danmark, har

---

⁵² Lov 21. juni 1985 nr. 86.

⁵³ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 75.

⁵⁴ Union of Broadcastings Organisations er et samarbeid mellom kringkastere for videresending av deres kanaler i Norden. Hvert nordisk land har en egen organisasjon. I Norge er det UBON, i Sverige er det UBOS, i Danmark er det UBOD, på Island er det UBOI og i Finland er det UBOF. Medlemmene består i hovedsak av ”allmennkringkastere eller kringkastere som sender ut brede, almene reklamefinansierte kanaler, som hen-

inngått samarbeidsavtaler med forvaltningsorganisasjonene som forvalter videresendingsretten i de respektive landene. Disse avtalene har som virkning at nordiske distributører kan inngå en avtale og betale ett vederlag som omfatter klareringer av samtlige rettigheter til å videresende de kanalene som er medlem av Union of Broadcasting Organisations. Avtalene inngås med distributøren på den ene siden og, for eksempel i Norge, UBON og Norwaco på den andre siden.

4.3 Betingelsene for å utløse avtalelisens etter åndsverkloven § 34

4.3.1 Kravet om at sendingen må være "samtidig og uendret"

Avtalelisensen får kun virkning dersom det dreier seg om en "samtidig og uendret videresending". At videresendingen er samtidig og uendret innebærer at det ikke må foretas noen endringer i sendingen som for eksempel ved teksting av et program.⁵⁵ Dersom det foretas en endring vil sendingen falle utenfor bestemmelsens virkeområde og rettighetene må klares på vanlig måte. Utenfor dette faller den handling at kabelanlegget foretar en koding av en ukodet utsendelse. En slik koding ses ikke på som en endring etter åndsverkloven § 34. En koding vil være aktuelt dersom man for eksempel skal begrense utsendelsen til kun de husstander som eksplisitt ønsker sendingen.⁵⁶ Vilkåret om at videresendingen skal være samtidig hindrer at kabelselskapene gjør opptak av en sending, for så å sende denne ved en senere anledning.

4.3.2 Forutsetningen om tilgjengeliggjøring for "allmennheten" ved videresending

Videre er det en forutsetning at videresendingen gjøres tilgjengelig for allmennheten. Bestemmelsen viser her til åndsverkloven § 2 tredje ledd som lister opp hva det vil si å gjøre

---

vender seg til seerne i eget hjemland". Formålet bak denne ordningen er ønsket om å nå ut med de nordiske kanalene til alle i Norden. (referert fra "Nabolands-tv i en digital tidsalder", Nu 1983:12).

⁵⁵ Rognstad (2009) s. 282.

⁵⁶ Schønning (1998) s. 345.

verket tilgjengelig for allmennheten.⁵⁷ For videresending vil den, som det belyses under, kvantitative rekkevidden være av betydning. Grensen for hva som kan sies å bli videresendt til en allmenhet må trekkes mot de sendinger som kun anses for å nå ut til det private området. Ingen av disse uttrykkene er spesielt klare og hva som ligger i de må bli et tolknings-spørsmål.

Når det gjelder videresending av kringkastingssendinger i kabel, vil spørsmålet være hvor mange som må være tilknyttet distributørens nett for at det skal bli sett på som en tilgjengeliggjøring for allmennheten. For de kommersielle kabelselskapene vil det ikke være noe tvil om at det skjer en tilgjengeliggjøring for allmennheten, ettersom distribusjonen her vil være meget omfattende. Mer usikkert var det tidligere for de mindre og private aktørene. Ånds-verkloven gir ikke anvisning på et bestemt antall tilknytninger. Heller ikke annen nordisk opphavsrettslovgivning har retningslinjer for dette. I Sverige har det gjennom praksis blitt anslått å gjelde en grense på 25 tilknytninger. Dersom det er færre tilknyttet et kabelnett enn dette, antas det dermed ikke som en tilgjengeliggjøring for allmennheten etter svensk rett.⁵⁸

Rognstad viser til et vedtak fattet av Kabeltvistnemnda som kan belyse det historiske aspektet for grensedragningen. Spørsmålet i saken var om når overføringer av kringkastings-programmer i kabelnett i borettslag kunne innebære fremføring utenfor det private området. Tvisten i saken var om overføringen utløste vederlagsplikt. I vurderingen tok nemnda utgangspunkt i Bedriftsmusikkdommen⁵⁹. Nemnda vurderte antall beboere per husstand i borettslaget samt de besøkende til hver boenhet som ville ha tilgang til sendingene. Nemnda la til grunn at i borettslag med 35 boliger eller flere ville overføring over kabelnett av sendinger til samtlige boliger være en indikasjon på at fremføringen måtte antas å være utenfor det private området. Ved 35 boliger eller flere ble det antatt at beboerne normalt ikke ville ha noe annet forhold til hverandre enn at de bodde i et naboskap og som følge av boformen

---

⁵⁷ Se punkt 3.3.3.2.

⁵⁸ Olsson (2006) s . 121.

⁵⁹ Se punkt 3.3.3.2.5.

ble pålagt å delta i enkelte felles aktiviteter som for eksempel vedlikehold. Nemnda uttaler at det har formodningen mot seg at et så stort antall personer kan ”bli knyttet sammen med vennskaps- eller omgangsbånd til en slik snevert begrenset krets av personer” som det er snakk om i Bedriftsmusikkdommen. Nemnda viser videre til at det vil være en gråsone dersom det er mellom 15 og 35 tilknyttede boliger og at det således må foretas en konkret bevisførsel av forholdene.⁶⁰

På bakgrunn av flere vurderinger er det nå gjennom voldgift fastsatt en nedre grense på 25 husholdninger for videresending i kabel. Foretas derimot sendingen trådløst vil alltid sendingen bli sett på som å nå ut til allmennheten.⁶¹

4.3.3 Vilkåret om å oppfylle betingelsene for avtalelisens etter § 36

For at kabelselskapet skal kunne foreta en videresending er det videre en forutsetning etter åndsverkloven § 34 første ledd at de oppfyller betingelsene for avtalelisens etter åndsverkloven § 36 første ledd. For å oppfylle vilkårene for avtalelisens etter denne bestemmelsen må videresender inngå avtale om bruken med en organisasjon som er godkjent etter åndsverkloven § 38a. Organisasjonen og hvilke krav som stilles til den vil det redegjøres for under i punkt 4.4.1.

4.4 Organisasjoners betydning for avtalelisens

4.4.1 Organisasjon som kan inngå avtale

Åndsverkloven § 38a inneholder bestemmelser om den organisasjon det må inngås avtale med for å utløse avtalelisens etter åndsverkloven § 36 første ledd. Etter åndsverkloven § 38a vil en avtale utløse avtalelisens når den er inngått med en organisasjon som på området

---

⁶⁰ Rognstad (2009) s. 192-193.

⁶¹ Sønneland (2009) s. 17.

”representerer en vesentlig del av opphavsmennene til verk som brukes i Norge” samt at den må være ”godkjent av departementet”.

Tidligere het det i bestemmelsen at organisasjonen måtte representere en vesentlig del av ”norske opphavsmenn”. Bestemmelsens ordlyd ble endret i 2005.⁶² Bakgrunnen for denne endringen var at den tilsvarende danske bestemmelsen ble endret som følge av kritikk fra EU-kommisjonen. Kommisjonen hevdet at nasjonalitetskriteriet i den danske bestemmelsen var i strid med forbudet i EU mot diskriminering på grunnlag av nasjonalitet og fri utveksling av tjenesteytelser. Diskrimineringsforbudet gjelder også i Norge gjennom EØS-avtalen.⁶³ Departementet fant det derfor velbegrunnet å foreslå en tilsvarende endring.⁶⁴

Det foreligger som nevnt ovenfor to krav til organisasjoner etter åndsverkloven § 38a. Kravet om representativitet og kravet om godkjennelse. Organisasjonen må være representativ overfor ”en vesentlig del” av opphavsmennene til de verk som brukes i Norge. I dette ligger ikke noe krav om at organisasjonen må representere mer enn 50%. Det er tilstrekkelig at ”en flerhet” er representert som medlemmer i organisasjonen. At organisasjonen skal være representativ ”på området” sikter til området for gjeldende avtalelisensbestemmelse. Det vil si at organisasjonen må være representativ for en vesentlig del av opphavsmenn på området for videresending av kringkastingssendinger.⁶⁵ Dersom organisasjonen representerer en vesentlig del innenfor det aktuelle området, spiller det derfor som utgangspunkt ingen rolle hvilken nasjonalitet medlemmene har. Det er således mulig at det kun er en nasjonalitet som utgjør grunnlaget for representasjonen. En slik oppfatning går frem av forarbeidene⁶⁶ hvor det heter at: ”Dersom en organisasjon representerer en vesentlig del av for ek-

---

⁶² Lov 17. juni. 2005 nr. 97.

⁶³ Diskrimineringsforbudet fremgår av EF-traktaten artikkel 12 og EØS-avtalen artikkel 4. Forbudet går ut på at medlemsland ikke skal favorisere egne borgere på bekostning av borgere fra andre medlemsland. Dette for å sikre den frie bevegelse og utvikling av EUs indre marked.

⁶⁴ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 55.

⁶⁵ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 150.

⁶⁶ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 56.

sempel norske opphavsmenn innenfor sitt område, vil den normalt også representere en vesentlig del av de opphavsmenn innenfor området hvis verk brukes i Norge”.

Når det gjelder vilkåret om at departementet må godkjenne organisasjonen som skal stå for forvaltningen, uttalte opphavsrettsutvalget i sin innstilling at det ikke er lagt til grunn noen offentlig detaljkontroll. På bakgrunn av de oppgaver som organisasjonene vil ha, særlig med tanke på de økonomiske midlene som skal fordeles samt representasjonen ovenfor ikke-medlemmer, måtte det av prinsipielle grunner etableres en kontrollordning.⁶⁷ Gjennom godkjennelsen vil dermed departementet sikre at organisasjonen oppfyller vilkåret om representativitet på vedkommende område. I tillegg vil de kunne sørge for at organisasjonen har de nødvendige forutsetninger for å kunne gjennomføre forvaltningen. Ettersom organisasjonen skal opptre på vegne av både organiserte og uorganiserte rettighetshavere vil en ordning med godkjennelse fra departementet kunne hindre at disse blir behandlet på ulike måter.⁶⁸

4.4.2 TONO og Norwaco

Det foreligger per i dag to organisasjoner som er godkjent⁶⁹ etter § 38a til å forvalte rettighetene ved en videresending av kringkastingssendinger. Den ene er TONO og den andre er Norwaco.

TONO er et non-profit samvirkeforetak som forvalter fremføringsrettigheter for musikkverk i Norge. Selskapet eies og styres av sine medlemmer som består av både komponister, låtskrivere, musikkforlag og tekstforfattere. Gjennom ulike avtaler representerer TONO så godt som alle opphavsmenn i verden når det gjelder musikkverk med og uten tekst og alle rettsetterfølgerne til disse opphavsmenn.⁷⁰ TONO ble, innenfor sitt mandat, godkjent til å

---

⁶⁷ NOU 1988: 22 side 40-41.

⁶⁸ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 27.

⁶⁹ Norwaco har kun midlertidig godkjennelse, se om dette nedenfor.

⁷⁰ TONO, TONOs virksomhet <http://www.tono.no/Om+Tono/TONOs+virksomhet> (lest 24.4.13)

forvalte rettigheter ved videresending av kringkastingssendinger i brev fra departementet 20 august 2008.⁷¹

Norwaco er en forvaltningsorganisasjon som ivaretar opphavsrettigheter for sine medlemmer, gjennom avtaler om sekundær utnyttelse av lyd og levende bilder. En del av arbeidet består i å innkreve, forvalte og fordele vederlag på grunnlag av fullmakt fra de tilsluttede organisasjonene.⁷² Per dags dato har Norwaco 34 medlemsorganisasjoner, bestående av mer enn 37 000 individuelle rettighetshavere.

Norwaco er delt inn i flere forvaltningssektorer og medlemsorganisasjonene slutter seg til de sektorer som er relevante for sine medlemmer. Til sammen er det fire sektorer; Kultur-arvsektoren, Privatkopieringssektoren, UNI-sektoren og Videresendingssektoren. Disse tilsvarende de forskjellige virksomhetsområdene i organisasjonen.

Norwaco har vært godkjent av Kulturdepartementet som avtalelisensutløsende organisasjon siden 1985 etter dagjeldende § 20a i åndsverkloven. Nytt vedtak om godkjennelse etter § 38a ble truffet i 1996. Ved lovendring ved lov 17. juni 2005 nr. 97 ble som nevnt tidligere vilkårene for godkjennelse etter åndsverkloven § 38a endret. Denne endringen førte til en skjerping av kravene for godkjennelse.⁷³ I forarbeidene til endringsloven går det frem at selv organisasjoner som hadde godkjennelse før endringen, måtte søke om ny godkjenning på grunn av endringene av kriteriet for godkjenning og fordi avtalelisensområdet ble utvidet.⁷⁴

Etter lovendringen ble det ikke søkt om ny godkjennelse fra Norwaco. Norwaco begrunner i ettertid dette med at den godkjennelsen de allerede hadde var tidsubegrenset og at godkjennelsen derfor må gjelde helt til den faller bort ved omgjøring eller ved ny godkjennel-

---

⁷¹ Godkjennelseskort fra Kulturdepartementet til TONO, ref. 2006/8369 .

⁷² Norwaco sine vedtekter, kap. 1; <http://www.norwaco.no/Om-Norwaco/Vedtekter>

⁷³ Se punkt 4.4.1.

⁷⁴ Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s 152.

se.⁷⁵ I 2011 vedtok Kabeltvistnemnda at Norwaco har opptrådt uten godkjenning siden 2005 og at organisasjonen heller ikke oppfyller representativitetskriteriet i loven. Det samme ble besluttet i en kjennelse av Oslo Tingrett samme år.⁷⁶ Norwaco la på bakgrunn av dette inn en søknad om godkjenning.⁷⁷ Søknad om godkjenning er i skrivende øyeblikk fortsatt til behandling. Norwaco opererer nå med midlertidig godkjenning gitt gjennom forskrift om overgangsregler til lov 17. juni 2005 nr. 97 om endringer i åndsverkloven.⁷⁸ Forskriftens § 1 gir departementet hjemmel til å midlertidig godkjenne organisasjoner selv om de ikke oppfyller kravet til representasjon i åndsverkloven § 38a, med den forutsetning at de oppfyller lovens krav til godkjenning før lovendringen i 2005. Norwaco faller inn under denne midlertidige godkjenningen frem til forskriften opphører 31. desember 2013.

I en sak avgjort av Kabeltvistnemnda 17. april 2013 har nemnda igjen behandlet spørsmålet som godkjenning av Norwaco. Saken som ble innbragt for nemnda gjaldt i utgangspunktet et krav fra Norwaco om vederlag for videresending av uklarert innhold. Saken har blitt fremsatt for nemnda tidligere men ble da avvist på bakgrunn av at Norwaco ikke var en organisasjon som nevnt i åndsverkloven § 38a og at de dermed ikke kunne føre sak for nemnda. På grunnlag av den midlertidige godkjenningen Norwaco er tildelt av departementet ble kravet på nytt fremsatt for nemnda. De innklagede i saken påstod saken avvist og begrunnet dette blant annet med at Norwaco fortsatt ikke oppfyller kravene til en organisasjon etter åndsverkloven § 38a, med bakgrunn i at den midlertidige godkjenningen ikke kunne bøte på det kravet at organisasjonen må være representativ til enhver tid. I tillegg påstår det at overgangsforskriften er ugyldig.

Ved behandlingen av spørsmålet ser nemnda det slik at vilkåret om at organisasjonen må være representativ er et selvstendig vilkår ved siden av godkjenningen. Nemnda understre-

---

⁷⁵ RG-2011-1497 (Borgarting)

⁷⁶ Lest i Kgl. res. 2011/3961 s. 2.

⁷⁷ Norwaco sendte inn søknad om godkjenning til Kulturdepartementet 1. april 2011 (Kabeltvistnemnda 2011 sak nr. 1/2010 og sak 4/2010 s. 5).

⁷⁸ F30.03.2012 nr. 266 Forskrift om overgangsregler til lov 17. juni 2005 nr. 97 om endringer i åndsverkloven.

ker at: ”Selv om en organisasjon er godkjent av departementet, plikter organisasjonen således å sørge for at dette kravet er oppfylt til enhver tid”. Videre finner Nemnda det klart å måtte vurdere om kravet til representativitet er oppfylt, ettersom det fra motparten sin side er påstått det motsatte. En slik forståelse begrunner de med å vise til godkjenningsbrevet for godkjenning av TONO og siterer fra brevet at: ”godkjenningen er betinget av at vilkårene for denne til enhver tid er oppfylt”.

Ettersom Norwaco ikke viser til nye opplysninger som kan bekrefte at de i nåværende situasjon oppfyller kravet til representativitet, bygger nemnda på den tidligere gjennomgang av Norwaco sine avtaler som ble foretatt i forbindelse med sakene fra 2010. Det konkluderes således med at Norwaco ”fremdeles ikke oppfyller representativitetskriteriet i åndsverkløven § 38a første ledd”.

I samme avgjørelse tar nemnda stilling til gyldigheten av overgangsforskriften som muliggjør en midlertidig godkjenning av organisasjon. Forskriften har i høringsuttalelser før dens vedtakelse blitt kritisert fra flere hold. Nemnda påpeker at det ikke er tvil om at overgangsregler kunne blitt vedtatt i forbindelse med endringen av loven, men at det har gått for lang tid for å benytte seg av denne muligheten nå. Nemnda kommer således til at overgangsforskriften er ugyldig.

Nemnda konkluderer med å avvise begjæringen fra Norwaco i sin helhet.

4.4.3 Er kravet om representativitet for strengt?

Forutsetningen for at eneretten skal bli ivaretatt er at det faktisk finnes en organisasjon som kan ta seg av forvaltningen. Loven tillegger ikke eneretten til en bestemt organisasjon men har valgt det system å la det være opp til departementet å godkjenne en organisasjon for de respektive områder. For Norwaco sin del har som nevnt utfordringen med å bli godkjent vært å dokumentere at de oppfyller kravet til representativitet.

Det kan således stilles spørsmål ved om kravet til representativitet er for strengt til at Norwaco faktisk skal kunne ha mulighet til å oppfylle det. Om det er tilfellet vil man måtte ta stilling til om kravet må tolkes mer liberalt, eventuelt foreta en lovendring. Ved vedtakelsen av kravet for godkjenning av organisasjon satt departementet samme krav til godkjenning av organisasjon som skal forvalte rettigheter for videresending som for organisasjoner det må inngås avtale med for å utløse de forskjellige avtalelisensbestemmelsene. I denne sammenheng skal det nevnes at det ikke gjennom satellitt- og kabeldirektivet er pålagt å sette så strenge krav til godkjenning som departementet har gjort. Direktivet stiller ikke opp noen formelle krav til den organisasjon som skal forvalte rettighetene, det eneste som kreves er at det skal foreligge en slik organisasjon. Ved å oppstille krav til representativitet og godkjenning har man derfor valgt en strengere nasjonal løsning enn det som er nødvendig etter direktivet. Den samme løsning har også blitt valgt i dansk lovgivning.⁷⁹ Ordlyden i den danske loven er relativt lik den norske. I svensk lovgivning har valget derimot falt på en annen løsning. Her stilles det ikke opp noen formelle krav til forvaltningsorganisasjonen⁸⁰ i lovgivningen.⁸¹ Med en slik ordning unngås det intrikate problemet som kan oppstå ved en lovpålagt klarering av organisasjonen som skal forvalte rettighetene. En mulig løsning for den norske lovgivningen kan således være å følge den svenske modellen. Dersom Norge ikke har en organisasjon til å forvalte rettighetene vil det være et brudd på våre folkerettslige forpliktelser.

---

⁷⁹ Ophavsretsloven § 50: "Avtalelicens [...] kan påberåbes af brugere, der har indgået en aftale om den pågældende værksudnyttelse med en organisation, som omfatter en væsentlig del af ophavsmændene til en bestemt art af værker, der anvendes i Danmark".

⁸⁰ Den svenske organisasjonen som er tillagt å forvalte rettighetene til videresending er COPYSWEDE.

⁸¹ Lag om upphovsrätt 42 a § siste ledd "Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § [som reglerer "Vidaresändning av verk i ljudradio- eller televisjonsutsändning"] får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna".

5 HVORDAN UTØVES FORVALTNINGEN AV ENERETTEN?

5.1 Tvungen rettighetsforvaltning etter åndsverkloven § 34 annet ledd

Fra utgangspunktet om at opphavsmannen har ”enerett til å råde over åndsverket ved å fremstille varig eller midlertidig eksemplar av det og ved å gjøre det tilgjengelig for almenheten” jfr. åndsverkloven § 2 første ledd gjøres det en avgrensning i åndsverkloven § 34. Bruk som omfattes av eneretten krever som utgangspunkt rettighetshavers samtykke. Hva angår videresending av kringkastingssendinger er det lovbestemt at eneretten til videresending bare kan forvaltes av en organisasjon. Dette går frem av åndsverkloven § 34 annet ledd. Her heter det at: ”Opphavsmannens enerett til videresending kan bare utøves gjennom organisasjon som er godkjent etter § 38a”. Bestemmelsen gjennomfører EUs Satellitt- og kabeldirektiv artikkel 9.1 som pålegger alle medlemsland en kollektiv rettighetsforvaltning. Det følger av artikkelen at: ”Member States shall ensure that the right of copyright owners and holders or related rights to grant or refuse authorization to a cable operator for a cable retransmission may be exercised only through a collecting society”. Som antydning er regelen om tvungen rettighetsforvaltning begrunnet med at det vil medføre et enklere system for rettighetsklarering for brukeren av åndsverkene.

Fra denne hovedregel gjøres det et imidlertid et unntak for klarering av enkelte rettigheter. Se redegjørelsen for dette under.

5.2 Unntak fra prinsippet om tvungen rettighetsforvaltning

5.2.1 Kringkasters egne rettigheter

Utgangspunktet om tvungen rettighetsklarering får ikke virkning for kringkastingsforetaks rettigheter i sine sendinger. Unntaket går frem av åndsverkloven § 36 første ledd tredje punktum. Kabelselskapene må således klarere direkte med kringkastingselskapet hva angår de rettighetene de besitter. Rettighetene omfattes ikke av avtalelisensen. Norwaco og

TONO vil heller ikke være delaktig i denne prosessen. Bestemmelsen er dog ikke til hinder for at kringkastingsforetak gir fullmakt til en organisasjon å representere seg.⁸²

Bestemmelsen er i samsvar med satellitt- og kabeldirektivet artikkel 10. Her heter det at: ”Member States shall ensure that Article 9 [som pålegger kollektiv forvaltning] does not apply to the rights exercised by a broadcasting organization in respect of his own transmission...”.

Unntaket begrunnes med at hensynene som ligger bak prinsippet om tvungen kollektiv rettighetsforvaltning ikke gjør seg gjeldende i dette tilfellet. Dette hensynet går som nevnt ut på at det ikke vil være særlig prekært dersom det må inngås individuelle avtaler med alle rettighetshavere som inngår i kringkastingssendinger. Sett i kontrast til antall rettighetshavere er det relativt få kringkastingsselskap, og det vil derfor kunne være mulig å klarere rettighetene direkte med hvert av dem uten nevneverdige problemer.⁸³ Dette underbygges med at kabelselskapene uansett må være i dialog med kringkaster for å klarere signalrettighetene som følger av åndsverkloven § 45a.⁸⁴

Av ordlyden i åndsverkloven § 36 første ledd tredje punktum går det ikke eksplisitt frem hva som ligger i unntaket om kringkastingsforetaks rettigheter i egne sendinger. Satellitt- og kabeldirektivet artikkel 10 vil her være veiledende. I følge bestemmelsen gjelder det rettigheter ”...irrespective of whether the rights concerned are its own or have been transferred to it by other copyright owners and/or holders of related rights”. En slik presisering går også frem av forarbeidene⁸⁵. Kringkastingsselskapet kan ut fra dette klarere for både egne og ervervede rettigheter.

---

⁸² Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 147.

⁸³ Gervais, 2010 s. 47.

⁸⁴ Se punkt 5.2.1.

⁸⁵ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 147.

Kringkastingsforetakets egne rettigheter er regulert i åndsverkloven § 45a. Bestemmelsen gir kringkastingsforetaket vern for sine sendinger. Rettigheten ses på som en produsentrettighet. Vernet angår tekniske prestasjoner og skiller seg fra vernet for de åndsverk som sendingene gjerne inneholder. Etter åndsverkloven § 45a er det selve signalene som vernes og det kalles derfor en signalrett. Rettighetene som vernes bærer preg av å være av mer kommersiell art og det som beskyttes er produktet av en rent økonomisk og teknisk innsats. Når det gjelder eneretten til videresending, som fremgår av åndsverkloven § 45a bokstav b), er den etter samme bestemmelsens fjerde ledd avgrenset av muligheten for subsidiær nemndslisens. Vilåårene for dette er de samme som for subsidiær nemndslisens⁸⁶ etter § 34 første ledd.

Kringkastingsselskapet kan også erverve rettigheter til innholdet i kringkastingssendingene. Alle de ervervede rettighetene omfattes som nevnt av unntaket om rettighetsklarering av kringkastingsselskapets egne rettigheter i åndsverkloven § 36 første ledd siste punktum.

For at kringkastingsforetaket skal kunne bli innehaver av rettigheter ut over de lovgitte må disse erverves fra opprinnelig opphavsmann alternativt det rettssubjekt den opprinnelig opphavsmann allerede har overdratt sine rettigheter til. Opphavsmannen kan, med den begrensning i tilknytning til de ideelle rettighetene i åndsverkloven § 3, fritt overdra sin råderett etter bestemmelser i åndsverkloven kapittel 3.

I åndsverkloven § 39 heter det at: ”Opphavsmannen kan med den begrensning som følger av § 3 helt eller delvis overdra sin rett til å råde over åndsverket”. Hva som er gjenstand for overdragelsen vil reguleres i avtaler mellom partene. Ved usikkerhet rundt hvilke utnyttelsesformer avtalen omfatter må den, som i alminnelig kontraktsrett, tolkes. På opphavsrettens område gjelder det et alminnelig prinsipp for hvordan avtaler skal tolkes. Prinsippet blir omtalt som spesialitetsprinsippet og er uttrykt i åndsverkloven § 39a. Av åndsverkloven § 39a går det frem at: ”Har opphavsmannen overdratt rett til å bruke verket på en be-

---

⁸⁶ Se punkt 7.1

stemt måte eller ved bestemte midler, har erververen ikke rett til å gjøre det på andre måter eller ved andre midler”. Det ligger i dette at det ved tolkning av avtaler, skal de tolkes restriktivt i opphavsmannens favør. Prinsippet gjelder ved overdragelse fra opprinnelig opphavsmann.

Høyesteretts har anvendt spesialitetsprinsippet i Løkke-Sørensen dommen⁸⁷. I denne saken var spørsmålet om eiendomsretten til prøvetrykk av frimerker, som var frembrakt under graveringsarbeid før det forelå godkjent prøvetrykk, hadde gått over fra frimerkekunstneren til Posten. Posten hadde bestilt kunsten til bruk for sine frimerker. I vurderingen av forholdet la Høyesterett vekt på de muntlige oppdragsavtalenes forhistorie, omstendighetene ved inngåelsene av avtalene og de etterfølgende forholdene for å fastsette partenenes forståelse rundt avtalespørsmålet. Etter en gjennomgåelse av de nevnte forholdene kom Høyesterett til at eiendomsretten ikke hadde gått over til Posten.

Om forståelsen av bestemmelsen i åndsverkloven § 39a, tidligere § 25 annet punktum, uttalte Høyesterett at: ”Bestemmelsen har vært forstått slik at erverver får de rettigheter som følger direkte av avtalen, mens opphavsmannen beholder de øvrige rettigheter og beføyelse [...] Dette betyr at uklare avtaler tolkes restriktivt i opphavsmannens favør”.⁸⁸

I dommen bruker Høyesterett spesialitetsprinsippet på hvem som eier prøvetrykkene, altså det fysiske eksemplaret av verket. Prinsippet er dermed anvendt på eiendomsrett og ikke på opphavsrett. Det må stilles spørsmål ved om retten her har brukt prinsippet feil ettersom utgangspunktet for anvendelse av prinsippet gjelder der det er tvil om innholdet og omfanget av rettighetsoverdragelsen.⁸⁹

---

⁸⁷ Rt. 2001 872.

⁸⁸ Rt. 2001 872, s. 879.

⁸⁹ Graasvold (2006) s. 111-112.

Bruk av spesialitetsprinsippet hvor det er direkte knyttet til opphavsrettigheter er gjort i en avgjørelse fra Borgarting lagmannsrett.⁹⁰ Tvisten stod mellom Jan Kokkin og Dagens Næringsliv. Kokkin var frilansjournalist for avisen og skrev artikler for avisen som ble trykket i deres papirutgave. Avisen gjorde senere bruk av artiklene ved å gjøre de tilgjengelig for allmennheten i elektronisk form. Spørsmålet i saken var om rettighetene til en slik tilgjengeliggjøring var overdratt fra Kokkin til avisen. Kokkin mente på sin side at han ikke hadde samtykket til en slik bruk, verken eksplisitt eller stilltiende. Han anførte at han hadde begrenset kunnskap om den elektroniske utviklingen og at han heller ikke var kjent med at hans artikler ble lagt ut på Internett. Dagens Næringsliv mente på sin side at Kokkin måtte ha samtykket til en slik publisering, om ikke eksplisitt, så stilltiende. De anførte at en publisering av artiklene på nett måtte ses på som en ”naturlig utvikling og en integrert del av publiseringen av stoffet i avisen”. At Kokkin var en profesjonell aktør måtte således forsterke deres synspunkt. Retten la til grunn at en elektronisk publisering av artiklene krevde samtykke. Det forelå ingen skriftlig avtale mellom partene og Lagmannsretten var derfor henvist til å legge andre faktorer til grunn ved vurderingen. Omstendighetene rundt avtalen og de etterfølgende forhold ble derfor tatt i betraktning. Retten viser til Løkke-Sørensen dommen og legger til grunn at det er Dagens Næringsliv som må ha særlig interesse i klare avtaler ettersom det følger av spesialitetsprinsippet at uklare avtaler skal tolkes restriktivt i opphavsmannens favør. Gjennom en slik forståelse kunne ikke retten se at Kokkin hadde overdratt retten til å publisere artiklene i elektronisk form til Dagens Næringsliv.

Kringkastingsselskapet kan kun bruke de ervervede rettigheter i henhold til det avtalte forhold. En slik forståelse følger av alminnelige avtalerettslige prinsipper. I tillegg til dette er opphavsmannen vernet gjennom bestemmelsen i § 39b annet ledd. Denne bestemmelsen sier eksplisitt at den ervervede rett heller ikke kan overdras videre uten samtykke fra opphavsmannen. En slik bestemmelse kan virke noe overflødig, men vil likevel være en sikkerhet for opphavsmannen. Noe som bekreftes i forarbeidene hvor det heter at: ”det skulle ikke være nødvendig å begrunne nærmere hovedregelen om at den som gjennom avtale

---

⁹⁰ RG 2006 760 (Borgarting).

med opphavsmannen har fått rett til å utnytte verket på nærmere bestemt måte, ikke kan overlate denne retten videre etter eget forgodtbefinnende [...] og der hvor det gjør seg gjeldende innen kontraktsretten, er det jo vanlig at overføring av rettigheter etter en avtale ikke kan finne sted uten medkontrahentens samtykke”.⁹¹

Et praktisk tilfelle hvor det kan oppstå spørsmål rundt hvilke rettigheter som er overdratt vil være når kabelselskapene skal klarere rettighetene for videresending med de forskjellige kringkastingsselskapene, jfr. åndsverkloven § 36 første ledd tredje punktum. I en slik situasjon vil det kunne oppstå spørsmål om hvilke rettigheter kringkastingsselskapet faktisk har ervervet og videre hvordan de kan disponere over disse rettslig.

Ved overdragelse av rettigheter til kringkastingsselskapet må det klargjøres hva overdragelsen vil omfatte. Med bakgrunn i opphavsmannens enerett til å disponere over verket og den generelle avtalefrihet kan opphavsmannen som utgangspunkt overdra alt fra eksklusive rettigheter til kun enkle tillatelser. Dersom kringkastingsselskapet for eksempel har fått en eksklusiv lisens til å utnytte åndsverket, vil ikke det nødvendigvis være ensbetydende med at de har rett til å videreoverdra denne retten. Det er selve utnyttelsen de her har fått en rett til. For opphavsmannen vil dette ha betydning i de tilfellene hvor han har et klart ønske om hvem han vil overdra opphavsretten til. Det kan være at opphavsmannen både har økonomiske og ideelle interesser i å overdra til et rettssubjekt contra et annet.⁹² Dersom det ikke går frem av avtalen om erverver har rett til å videreoverdra rettighetene er det opp til han å bevise at dette er tilfellet. Dette bunner til syvende og sist ut i at det uansett kreves samtykke fra rettighetshaver for å kunne beføye over rettigheter.

---

⁹¹ Ot. prp. nr. 26 (1959-1960) s.69.

⁹² Rognstad (2009) s. 342.

5.2.2 Problematikken rundt overdragelse av rettigheter

I forbindelse med en overdragelse av rettigheter vil det som nevnt kunne oppstå spørsmål rundt overdragelsen. For å belyse dette skal det i det følgende tas utgangspunkt i en situasjon hvor dette kan være tilfellet. En gitt situasjon kan være at en skuespiller overdrar sine rettigheter til en produsent som igjen overdrar rettigheter til et kringkastingsselskap. I slike tilfeller har det vist seg at en skuespilleren må være kritisk til hvilke vilkår som settes for overdragelsen til produsenten. Dersom skuespilleren velger å avtale en overdragelse av videresendingsretten kan det ha som følge at skuespilleren avskjærer muligheten til inntjening på den produksjon han er en del av. Norsk Skuespillerforbund har gjennom sine vedtekter gjort et forsøk på å imøtegå denne problematikken.

Norsk Skuespillerforbund er en faglig organisasjon for skuespillere som har som formål å ivareta medlemmenes kunstneriske, økonomiske og rettslige interesser.⁹³ Skuespillerforbundet inngår som en av medlemsorganisasjonene i Norwaco. Gjennom forsøket på å bøte på problematikken rundt overdragelse av rettigheter, er det i ”Lov for Norsk Skuespillerforbund”⁹⁴ nedlagt et forbud mot en slik overdragelse. Det heter i § 3 b) siste punktum at ”Medlemmet kan ikke på egen hånd avtale overdragelse av viderespredningsrett som favnes om av avtalelisens eller tvangslisens etter loven”. Bestemmelsen er altså tatt inn for å beskytte medlemmene.

Problemet med en slik ordning er at den også kan føre med seg uønskede virkninger. For det første beskytter bestemmelsen kun de skuespillerne som er medlem av forbundet, alle andre skuespillere vil falle utenfor beskyttelsen. Medlemskap i forbundet er dog åpent for alle profesjonelle skuespillere, og det vil derfor være god mulighet for å oppnå vernet dersom man ønsker det.⁹⁵

---

⁹³ Norsk Skuespillerforbund: <http://www.skuespillerforbund.no/om-forbundet>

⁹⁴ Vedtekter for medlemmene i Norsk Skuespillerforbund.

⁹⁵ Kriterier for medlemskap, Norsk Skuespillerforbund
<http://www.skuespillerforbund.no/medlemskap/kriterier-for-medlemskap>

Som for alle andre områder som er regulert gjennom lover, regler, vedtekter eller lignende vil en risiko for brudd på bestemmelsene alltid være tilstede. Det være seg et bevisst eller ubevisst brudd. Ethvert medlem vil ikke nødvendigvis ha organisasjonens vedtekter klart for seg i en forhandlingssituasjon. Følgen av dette kan være at den aktuelle skuespiller kan, i vedtektsbestemte tilfeller, bli ekskludert fra forbundet.⁹⁶

En annen uheldig konsekvens av forbudet kan være at produsenter velger uorganiserte skuespillere fremfor de organiserte. Således vil de organiserte kunne bli presset ut av markedet. Dette er ikke en heldig situasjon. Ved første øyekast kan det se ut som at det kun er de organiserte dette går utover. Men ved en nærmere analyse av dette kan situasjonen også være uheldig for den uorganiserte skuespiller. En produsent som vil inngå en avtale med en skuespiller vil her ha et pressmiddel mot den uorganiserte til å inngå en mindre gunstig avtale for å bli valgt fremfor den organiserte skuespiller. Ut fra den skisserte situasjonen kan det derfor konkluderes med at man står ovenfor en regel/vedtektsbestemmelse som ikke virker etter sitt formål. Hensynet til å beskytte den svake part, skuespilleren, resulterte motsetningsvis i et forhandlingsmiddel for den sterke part, produsenten. Det kan derfor (de lege ferenda) stilles spørsmål ved om det nåværende systemet utgjør en god nok ordening eller om det foreligger andre muligheter for å beskytte skuespillerne i en slik situasjon?

Problemet med ordningen viser seg å oppstå med bakgrunn i at beskyttelsen kun gjelder for skuespillerne som er medlem av foreningen. På denne bakgrunn vil det være aktuelt å foreslå en ordening som dekker alle skuespillerne. En slik ordening vil vanskelig la seg gjennomføre i en vedtektsbestemmelse. Et legitimt spørsmål er dermed om det kan være aktuelt å lovfeste et slikt forbud? En lovfesting vil gjøre det mulig å utvide kretsen av berørte til å omfatte alle skuespillere. En ulempe vil derimot være at det lovfestes en ytterligere avgrensning av eneretten. Avgrensningen må derimot veies opp med den økte muligheten for å kunne inngå gunstige avtaler for skuespillerne, samt at de i mye større grad muligens kan sikres å oppnå sine økonomiske interesser.

---

⁹⁶ ”Lover for norsk Skuespillerforbund” §4, punkt 4.3.

En mulighet kan være å innføre en generell bestemmelse lignende den som finnes i den tyske opphavsrettslovgivningen. Den tyske modellen går ut på at selv om man overdrar videresendingsretten, vil fortsatt vederlagskravet være i behold. Dette går frem av den tyske åndsverkloven § 20b som regulerer videresending i kabelnett. I bestemmelsens nr. 2 heter det at:

”Har den som har opphavsretten overdratt retten til videresending til et kringkastingsforetak eller en produsent av lydmedier eller filmer, må kabelforetaket likevel betale et passende vederlag for kabelvideresendingen til den som har opphavsretten. Det kan ikke gis avkall på kravet om vederlag.”⁹⁷

Med en slik ordning vil man sikre at opphavsmannen får den økonomiske kompensasjon for bruken som han har krav på. Dette er nok en mer hensiktsmessig løsning enn å lovfeste et forbud mot overdragelsen.

En tariffavtale med bestemmelse om at videresendingsrett og/eller vederlagsrett for denne vil kunne være til hinder for erverv av videresendingsretten. Et hovedtrekk ved tariffavtaler er at de er ufravikelige. Dette følger direkte av arbeidstvistloven⁹⁸ § 6. Her heter det at: ”Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.” I tillegg til dette følger det av ulovfestede ufravikelighetsnormer som er utviklet gjennom avtale- og rettspraksis, at en tariffbunden arbeidsgiver må overfor sin tariffmotpart følge tariffavtalens vilkår også ovenfor utenforstående.⁹⁹ Et eksempel på en tariffavtale hvor det inngår reguleringer om vederlag og overdragelse av rettigheter er ”Tariffavtale mellom Norsk film- og tv-produsenters forening og Norsk Skuespillerforbund om dramatiserte tv-produksjoner”. Avtalens kapittel 7.2 regulerer produsenters videre overdragelse av rettigheter. Her heter det at:

”Produsenten har rett til å overdra og videregjøre sine rettigheter etter denne avtale under forutsetning av at bestemmelsene i denne avtale overholdes. Retten gjelder bare om det ytes vederlag. Der som avtalt oppgjør finner sted, faller den rett som er overdratt tilbake til Produsenten (se også Åvl. § 39b).”

---

⁹⁷ UrhG § 20b, oversatt av statsautorisert translator Erla Madlener.

⁹⁸ Lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister (arbeidstvistloven)

⁹⁹ NOU 1996: 14

I tillegg til å denne bestemmelsen er det i kapittel 7.4 inntatt en bestemmelse om rettigheter som ikke kan overdras. Det følger av bestemmelsen at:

”Skuespilleren har ikke overdratt sine rettigheter til sin avdel av eventuelle vederlag ved avtale- eller tvangslisens slik som vederlag for viderespredning av radio- og TV-signaler via kabel, satellitt eller bredbånd, biblioteksvederlag, vederlag for privatkopiering og lignende.”

Dersom det overdras i strid med tariffavtalen, vil avtalen være ugyldig og det vil ikke ha skjedd en faktisk overdragelse. Dersom den som har fått en rett overdratt til seg i strid med tariffavtalen overdrar denne retten videre til en tredjeperson, vil man stå ovenfor et tilfelle av vanhjemmel. Dette vil jeg ikke gå nærmere inn på.

6 EN TOLKNING AV ÅNDSVERKLOVEN § 34 ANNET LEDD

6.1 Innledende bemerkninger

Slik lovens system er bygget opp skal det altså for videresending av kringkastingssendinger som hovedregel klareres rettigheter gjennom Norwaco og/eller TONO. Som unntak fra bestemmelsen oppstiller loven muligheten for at rettigheter som tilligger kringkastingsselskapet kan klareres direkte med kringkaster. På bakgrunn av den situasjonen som har oppstått angående godkjennelse av Norwaco for klarering av rettigheter for videresending, har det blitt stilt mange spørsmål om hva som vil skje med forvaltningen av eneretten dersom en slik organisasjon ikke godkjennes. Åndsverkloven regulerer ikke direkte situasjonen dersom det ikke skulle foreligge en godkjent forvaltningsorganisasjon. I lys av dette skal det under i punkt 6.2 foretas en tolkning av åndsverkloven § 34 annet ledd med det formål å finne ut om det lar seg gjøre å foreta en individuell forvaltning.

6.2 Er en individuell forvaltning utelukket etter § 34 annet ledd?

Problemstillingen det tas utgangspunkt i er om åndsverkloven § 34 annet ledd må tolkes strengt etter sin ordlyd eller om det foreligger andre tolkningsalternativer. Bestemmelsen lyder som følgende: ”Opphavsmannens enerett til videresending kan bare utøves gjennom

organisasjon som er godkjent etter § 38a”. Ved tolkningen tas det høyde for den mulighet at det faktisk ikke foreligger en godkjent organisasjon.¹⁰⁰

Utgangspunktet ved lovtolkning er ordlyden. Isolert sett vil en naturlig språklig forståelse av ordlyden i bestemmelsen gi uttrykk for at den eneste som kan forvalte eneretten ved videresending, er en organisasjon. Dette må sies å gå klart frem ved at det står ”kan bare utøves gjennom”. Normalt sett vil det legges stor vekt på lovens ordlyd. Dette er dog ikke ensbetydende med at ikke andre faktorer kan spille inn ved forståelsen av bestemmelsen. Et legitimt spørsmål er derfor om man kan sette seg utover den antatt klare ordlyd og dermed tolke bestemmelsen slik at den også omfatter en individuell klarering av rettighetene?

Den foreliggende problemstilling er relativt nylig blitt et tema og det foreligger ikke relevant rettspraksis å ta i betraktning for å underbygge de alternative tolkningsmåtene.

Forarbeidene¹⁰¹ til bestemmelsen er knappe, men kan likevel gi veiledning om hva lovgiver har ment. Redegjørelsen i forarbeidene angående rettighetsforvaltningen viser til at den nåværende bestemmelsen er erstattet av den tidligere bestemmelsen i åndsverkloven § 20 a tredje ledd som regulerte innkreving av vederlagskrav ved videresending. Bestemmelsen omfattet kun det økonomiske forholdet mellom partene. Det vises videre til at begrunnelsen for at det ble foretatt en endring i ordlyden ved innføringen av den nåværende bestemmelsen nettopp var for at det i tillegg til at vederlagskrav kun måtte gjøres gjeldende gjennom en organisasjon, var at det nå skulle gjelde et prinsipp om at alle krav i tilknytning til en videresending måtte fremmes gjennom organisasjonen. Forarbeidene må her kunne sies å være rimelig klare i sin tale. Etter en kort gjennomgang av hvordan bestemmelsen skal forstås oppsummeres det med at bestemmelsen innebærer at ”rettighetshaveren er avskåret fra å gjøre sine rettigheter i anledning videresending gjeldende ovenfor den som forestår vide-

---

¹⁰⁰ Det kan foreligge to mulige grunner til at det ikke finnes en organisasjon. Den ene er at rettighetshaverne ikke har klart å danne en slik organisasjon, den andre er at organisasjonen ikke godkjennes av departementet. I drøftelsen er det problematikken rundt en ikke godkjent organisasjon som er utgangspunktet.

¹⁰¹ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 142.

resendingen; rettighetshaveren er henvist til å overlate til den godkjente organisasjon å forvalte disse rettighetene”. Uttalelsene i forarbeidene vil således tale imot at det kan foretas en individuell klarering av rettighetene.

Ved den videre bedømmelse vil det også være naturlig å se på bestemmelsens formål. Formålet kan gi gode holdepunkter for hvordan man skal lese lovteksten. Åndsverkloven har ingen generell formålsparagraf som gjelder loven i sin helhet og det går heller ikke direkte frem av lovbestemmelsen hva formålet er. Når det gjelder åndsverkloven § 34 annet ledd vil derimot forhistorien for dens vedtakelse gi forståelse for dens formål. Hovedformålet ved innføringen av bestemmelsen var som nevnt tidligere å få til en enklere rettighetsklarerings for brukeren av verkene. Tidligere var nettopp problemet at klarering med hver enkelt rettighetshaver viste seg å være en altfor omfattende oppgave for brukeren av åndsverkene. Det viste seg at det å skulle identifisere alle nasjonale og utenlandske rettighetshavere var så godt som umulig. Siden innføringen av bestemmelsen har denne sfæren med rettighetshavere ikke blitt mindre, heller det motsatte. Formålsbetraktningen fra før vedtakelsen vil således også gjøre seg gjeldende i dag. Formålet om en forenklet klarering vil dermed ikke harmonere med muligheten for en individuell klarering.

Ved tolkningen av bestemmelsen i åndsverkloven må det også tas hensyn til forholdet til EU/EØS retten. Det presumeres at norsk rett er i overensstemmelse med EØS-retten. Der som tolkningsalternativet om å godta en individuell klarering strider mot satellitt- og kabeldirektivet vil det således være til hinder for en slik tolkning. Dette på bakgrunn av det det i EØS-retten gjelder et prinsipp om direktivkonform tolkning. Spørsmålet blir således om en forståelse av lovteksten hvor det er mulig med en individuell klarering vil lede til et resultat som ikke kan forenes med direktivet? Direktivet setter opp rammene for hva nasjonal rett kan gå ut på og det kan i enkelte tilfeller åpne for skjønn.¹⁰² Bestemmelsen i åndsverkloven § 34 annet ledd må således tolkes i lys av satellitt- og kabeldirektivet artikkel 9. Av ordlyden i direktivets artikkel 9 kan man lese at: ”the right of copyright owners and

---

¹⁰² EØS-rett. 2004 s. 210.

holders or related rights to grant or refuse authorization to a cable operator for a cable retransmission may be exercised only through a collecting society”. Det gis her ingen indiksjoner på at det kan være aktuelt med en individuell rettighetsklarering. Det er her, som i den norske lovteksten, lite som tyder på at det vil være et handlingsrom for en annen forståelse enn at forvaltning må skje gjennom en organisasjon. Videre kan det være aktuelt å se om fortalen til direktivet støtter en slik forståelse eller om det har versert andre oppfatninger ved vedtakelsen av direktivet. Det følger av EF-domstolens praksis at fortalen til direktivet gir uttrykk for hva som er formålet med vedtakelsen av direktivet.¹⁰³ Den vil således være veiledende for forståelsen av de enkelte direktivbestemmelsene.¹⁰⁴ I fortalen til direktivet går det frem at deler av formålet med vedtakelsen av direktivet er ønsket om en harmonisert lovgivning når det kommer til kringkasting over landegrensene i fellesskapet, og at rettighetshavers rettigheter blir ivaretatt på en best mulig måte. Hva angår videresending heter det i punkt (27) at: ”the cable operator must [...] obtain the authorization from every holder of rights in each part of the programme transmitted” og at dette gjøres ved at, pkt (28):

”provisions should be made, through the obligation to have recourse to a collecting society, for the exclusive collective exercise of the authorization right to the extent that this is required by the special features of cable retransmission; whereas the authorization right remains intact and only the exercise of this right is regulated to some extent”.

Det vil således av fortalen ikke følge noe revolusjonerende sett opp mot artikkel 9 som kan bidra til en forståelse som innebærer en individuell klarering.

EU-domstolen¹⁰⁵ har tolket direktivet ved flere anledninger, men ingen av disse sakene går konkret inn på det foreliggende spørsmål. I en dom fra 2006 (Uradex)¹⁰⁶ tolker domstolen

---

¹⁰³ EØS-rett. 2004 s. 209.

¹⁰⁴ I protokoll 1 til EØS-avtalen er det i pkt. 1 regulert hvilken betydning fortalen skal ha ved tolkningen av rettsakter som er omfattet av EØS-avtalen. Det sies her at så langt fortalen er nødvendig for tolkningen er den relevant. Det som det forsøkes å få frem er, at det som må kunne leses ut av fortalen, må brukes innenfor de rammer og målsetninger som går frem av EØS-avtalen. (Sejersted m.fl. 2004 s. 209).

¹⁰⁵ Institusjon i EU. Dens formelle utgangspunkt finnes i EFT artikkel 220. Domstolen har hatt, og har en rettsskapende posisjon i EU gjennom dens tolkning av EU-retten. (EØS-rett s. 52) EF-domstolen skiftet navn

derimot direktivets artikkel 9(2). Saken gjaldt omfanget av forvaltningsorganisasjonens utøvelse av eneretten. I tilknytning til at domstolen utreder om kravet til godkjenning fra alle rettighetshavere før et kabelselskap skal kunne videresende, uttales det i tilknytning til artikkel 9(1) at:

”in the interests of legal certainty, in order that the cable operators may be sure that they have actually acquired all the rights linked to the retransmitted programmes and in order that the external persons holding rights over certain elements of those programmes cannot, by asserting their rights, challenge the smooth operation of the contractual agreements authorising the retransmission of those programmes, the Directive provides, in Article 9 (1), that those rightholders may exercise the retransmission right only through a collecting society.”

En slik uttalelse må kunne tas til inntekt for at det ikke lar seg gjøre å godta en individuell klarering. Hensynene det bygges på i uttalelsen vil kun bli ivaretatt dersom det foreligger en organisasjon. Det kan nok heller ikke argumenteres for at hensynene vil bli noe særlig bedre ivaretatt selv om det tillates en individuell klarering. Usikkerheten om alle rettighetene er klarert vil fortsatt foreligge hos kabelselskapene.

Det må etter en fremstilling av de ulike faktorene ovenfor sies å være sterke momenter som taler for en tolkning som ikke lar seg forene med individuell klarering. Likevel kan det gjøres enkelte innvendinger mot det som allerede er sagt.

Ved vurderingen av forarbeidene kan det være aktuelt å ta i betraktning at det ved innføringen av bestemmelsen om tvungen rettighetsforvaltning ikke er noe som indikerer at lovgiver har tatt stilling til det forhold at det ikke foreligger en organisasjon, som etter bestemmelsen skal forvalte rettighetene. Det er klart at lovgiver ikke kan ta stilling til alle tenkelige situasjoner som kan oppstå i kjølevannet av en lovvedtakelse. Og selv om forarbeidene på dette området er klare i sin tale hva angår forvaltning gjennom en organisasjon må det i ettertid kunne åpnes for å foreta justeringer i forståelsen av loven dersom det med

---

til EU-domstolen da Lisboatraktaten trådte i kraft 1 desember 2009. Domstolen kan nå dømme innenfor hele EU-retten og ikke bare EF-retten (Fra EU opplysningen, <http://www.eu-opplysningen.dk/>)

¹⁰⁶ Case C-169/05 *Uradox SCRL v RTD and BRUTELE*.

bakgrunn i endrede forhold samt rimelighetsbetraktninger skulle tilsi at en annen forståelse kan føre til et godt resultat.

Selv om slike betraktninger skulle føre frem må det likevel tas inn en reservasjon mot å fravike uttalelsene i forarbeidene radikalt. Bakgrunnen for dette begrunnes i den norske lovgivningsteknikk. Det er lang tradisjon for at de norske lovtekstene ikke er så omfangsrike og fulle av presiseringer. En underliggende konsensus er derfor at lovgiver formoder at de opplysninger som gis i forarbeidene vil bli iaktatt. Når det er sagt, foreligger det tilfeller i rettspraksis hvor høyesterett har tolket en lovtekst i strid med det som går frem av forarbeidene.

Når det gjelder formålsbetraktninger vil det i tillegg til å se på formålet bak bestemmelsen i åndsverkloven § 34 annet ledd, slik det ble gjort ovenfor, kunne være aktuelt å se på de generelle formålene bak åndsverkloven. Til støtte for en individuell klarering kan anføres formålet om ivaretagelsen av opphavsmannens rettigheter. Eneretten vil som sagt bestå av at opphavsmannen kan bestemme over sitt eget verk. Dersom det ikke finnes en organisasjon som kan forvalte rettighetene vil det med bakgrunn i dette formålet derfor være rimelig at det foretas en individuell klarering.

Uttalelser i tilknytning til bestemmelsen som er gjort etter dens innføring vil også kunne bidra til klarering rundt spørsmålet om dens forståelse. Forut for slike uttalelser har det vært mulighet til å iaktta regelen mens den har virket i forskjellige kontekster. I uttalelser fra departementet i forarbeidene til forskrift om overgangsregler til lov om endringer i åndsverkloven uttaler departementet at:

”Et sentralt formål med kravet om kollektiv forvaltning i andre ledd er å forenkle klareringen av rettigheter for å videresende kringkastingssendinger, og bestemmelsen kan ikke tolkes slik at den tilsetter rettighetshaverens enerett etter åndsverkloven, som for opphavsmenn følger av loven § 2. Eneretten til videresending er nedfelt i en rekke internasjonale konvensjoner o.l. på opphavsrettens

område. Uavhengig av om det foreligger en godkjent organisasjon eller ikke, vil videresending altså kreve klarering.”¹⁰⁷

I denne uttalelsen kan det være holdepunkter for at departementet ser det slik at opphavsmannens enerett uansett vil ligge i bunn som uavhengig rettighet med bakgrunn i dens sterke forankring i internasjonale konvensjoner. Det sies ikke noe om opphavsmannens mulighet til å eventuelt kunne klarere rettighetene selv. Men det standpunkt at eneretten ikke bortfaller og at videresending uansett krever klarering, uavhengig om det foreligger en godkjent organisasjon, kan åpne en mulighet for at en individuell forvaltning kan utføres med bakgrunn i reelle hensyn.

Reelle hensyn kan tale for en tolkning av regelen dithen at dersom det ikke foreligger en organisasjon, uavhengig av årsaken til dette, som kan forvalte rettighetene, må uansett rettighetshaverne selv kunne sørge for en slik forvaltning. I motsetning til ved en rettighetsoverdragelse har rettighetshaver ikke overdratt eneretten til organisasjonen, dens oppgave vil være å forvalte den med bakgrunn i avtale eller avtalelisensvirkninger. Selv om formålet med bestemmelsen som nevnt er å gjøre rettighetsklareringen enklere for begge parter, kan det argumenteres for at dette ikke bør være til hinder for at rettighetshaver selv kan klarere bruk selv om dette blir mer tungvint. Det som her må veie tyngre er at rettighetene faktisk blir klarert og at vederlag betales ut til rettighetshaveren og at kabelselskapene kan viderevende lovlig.

De ulike faktorene det har blitt tatt stilling til trekker i forskjellig retning. I dette tilfellet kan det derfor ha formodningen for seg å stille spørsmålet om hvilken løsning som reelt sett er den beste. I utgangspunktet må man se hen til hensynet til både bruker og rettighetshaver ettersom loven søker å ivareta begge interesser, jfr. innledningsvis i punkt 3.2.

Det må kunne legges betydelig vekt på at en forståelse av bestemmelsen på grunnlag av dens ordlyd kan lede til et urimelig resultat. For rettighetshaver vil det være et urimelig resultat ettersom han ikke har noen til å kreve inn vederlag for seg. For bruker blir det uri-

---

¹⁰⁷ Kongelig Resolusjon 30. mars 2012 s. 16.

melig ettersom videresending krever klarering med organisasjon, og uten en organisasjon vil det ikke være noen og klarere med, og uten noen å klarere med vil det indirekte ha den følge at det videresendes ulovlig for de rettigheter som ikke er klarert på annen måte.

De skisserte formålene ovenfor kan gi uttrykk for både en ordlydskonform tolkning og den mer utvidende eller analogiske tolkning det vil være å tillegge rettighetshaveren en individuell klareringsmulighet. I denne situasjonen blir det således et spørsmål om hvilke av disse formålene som bør tillegges størst betydning. Ser man det fra brukernes side vil det som nevnt tidligere bli en meget omfattende oppgave å skulle forholde seg til hver og en rettighetshaver før en eventuell videresending kan finne sted. I tillegg til dette må det understrekes at en individuell rettighetsklarering kan kunne komme til å øke kostnadene for brukerne sammenlignet med de kostnadene de vil ha ved en kollektiv forvaltning av rettighetene. Fra brukersiden vil det derfor ikke være naturlig å la en individuell rettighetshaver forvalte egne rettigheter. Motsetningsvis vil formålet om å ivareta rettighetshaverens vederlagskrav gjennom egen forvaltning, være av en vel så viktig betydning. For både en skapende og utøvende kunstner, vil inntjeningen fra en videresending utgjøre en positiv forskjell i inntekten. Uavhengig av om denne er stor eller liten vil det uansett ikke være legitimt å avskjære han fra denne inntjeningsmuligheten.

Når det gjelder det faktiske omfanget av de rettighetene som eventuelt må klarers individuelt med rettighetshaver, vil man også kunne ta i betraktning at store deler av de rettigheter som inngår i videresendingene klareres gjennom kringkastingsselskapet etter åndsverkloven § 36 første ledd tredje punktum. I tillegg kan det være mulige at en del av innholdet i sendingene ikke trenger å klareres. Dette vil kunne være tilfellet for de kanaler som kun sender fotballkamper eller har annet innhold som ikke karakteriseres som et åndsverk. I tillegg kan det hende at innholdet som sendes ikke trenger klarering fordi det ikke lenger er vernet.¹⁰⁸ En slik situasjon kan vi stå ovenfor ved filmkanaler som sender gamle klassikere.

---

¹⁰⁸ Opphavsrettens vernetid reguleres i åndsverkloven kapittel 4. Den generelle hovedregel er at opphavsretten varer så lenge opphavsmannen er i live samt i 70 år etter hans død, jfr. § 40. Det gis videre ulike presise-

Det kan også tas i betraktning at siden 2008 har TONO vært godkjent til å klarere rettigheter til musikkverk for videresending av kringkastingssendinger. På denne bakgrunn er det mulig at utgangspunktet om hvor omfattende en klarering med hver enkelt rettighetshaver kan bli, må modifiseres.

Oppsummeringsvis kan det sies at videresendingsrett må anses å være en opphavsrettslig beføyelse som ikke er betinget av en godkjent organisasjon. Er det ikke en slik organisasjon, kan rettighetshaverne forfølge krav. Selv om det kan foreligge en slik mulighet, vil det beste resultat være at loven virker etter sitt system, og at det er en organisasjon som administrerer rettighetsforvaltningen. Dette vil være mest tilfredsstillende for alle inkluderte parter.

7 ALTERNATIV TILLATELSE GJENNOM NEMDSLISENS

7.1 Klarering av rettigheter gjennom subsidiær nemdslisens

Dersom ikke det blir enighet om avtale mellom partene, er det etter åndsverkloven § 34 første ledd mulighet for en såkalt subsidiær nemdslisens. Kompetansen til å behandle tvister vedrørende videresending av kringkastingssendinger og således gi lisens, ligger hos Kabeltvistenemnda. Nemnda er en forvaltningsorganisasjon og er opprettet med hjemmel i åndsverkloven § 35 annet ledd.¹⁰⁹ Kompetansen omfatter videresending av så vel ordinær etersendt kringkastingssending som sendinger fra satellitt.¹¹⁰ Ordningen med en slik nemnd skal sikre at det ikke skjer lengere avbrudd i sendingene i kabelnettene, eventuelt forhindre at slikt avbrudd skjer.¹¹¹ Betingelsene for å føre en sak for nemnda er enten at avtaleforhandlinger nektes eller at avtale ikke er inngått innen 6 måneder etter at forhandlinger ble

---

ringer for ulike verk og verk med flere opphavsmenn. For filmverk sitt vedkommende gjelder vernetiden fra "utløpet av dødsåret for den lengstlevende av hovedregissøren, forfatteren av filmmanuskript, dialogforfatteren og komponisten av musikk som er frembrakt med henblikk på filminnspillingen", jfr. § 40 første ledd tredje punktum.

¹⁰⁹ Reglene om nemd er gitt i forskrift av 21. desember 2001 nr. 1563 til åndsverkloven § 4-5.

¹¹⁰ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 76

¹¹¹ Sak nr. 2/2012 (Kabeltvistenemnda) s. 10-11.

innledet.¹¹² Ved en konflikt mellom partene vil nemnda kunne ta en avgjørelse om tillatelse til bruk og under hvilke vilkår en slik bruk kan utføres. I dette ligger det ikke at nemnda har noen plikt til å gi tillatelse til videresending. I følge forarbeidene har nemnda full rett til å konstatere for eksempel kringkastingsforetakets nektelse dersom den finner dette som den beste løsning.¹¹³ Ordningen med subsidiær nemndslisens gjelder også dersom det ikke blir inngått avtale om kringkastingsselskaps klarering av egne rettigheter til videresending.¹¹⁴

En tvist kan for eksempel oppstå dersom det er uenighet rundt størrelsen på det vederlag som skal betales fra et kabelselskap til en kringkaster for å ha gjort kanalen tilgjengelig for videresending eller at det settes urimelige vilkår for tillatelsen.

I Finland har de tilsvarende ordningen for tvisteløsning som her i Norge. I Sverige har man derimot valgt å ikke innføre en slik subsidiær nemndslisens. Her forutsettes det at det skal være mulig gjennom ordinær forhandling å inngå en avtale med rimelige vilkår.¹¹⁵

7.2 Forholdet til satellitt- og kabeldirektivet

Når det gjelder forholdet til den internasjonale regulering av ordningen vises det til satellitt- og kabeldirektivet artikkel 12. Denne bestemmelsen omhandler reguleringer for å hindre misbruk av forhandlingsposisjoner. Det fremgår av artikkel 12 2. at dersom det ved innføringen av direktivet, allerede eksisterte en nasjonal ordning for tvisteløsning på området, kunne denne opprettholdes. Det heter at "A Member State which, on the date mentioned in Article 14 (1) [1 January 1995], has a body with jurisdiction in its territory over cases where the right to retransmit a programme by cable to the public in that Member State has been unreasonably refused or offered on unreasonable terms by a broadcasting organization may retain that body". Hjemmelen for å opprettholde en slik ordning gjaldt dog for en bestemt angitt periode. I utgangspunktet var det kun gitt åpning for å beholde den i en åtte års

---

¹¹² FOR 2001-12-21 nr. 1563: Forskrift til åndsverkloven § 4-7.

¹¹³ Ot.prp. nr. 80 (1984-1985) s. 23.

¹¹⁴ Åndsverkloven § 45a fjerde ledd.

¹¹⁵ Olsson (2006) s. 255.

periode fra 1 januar 1995. En slik forståelse ble bekreftet i forarbeidene¹¹⁶ hvor det fremgår at en slik ordning ”må senest den 1. januar 2003 erstattes med en meklingsordning.”. I strid med denne uttalelsen har valget, etter ønske fra kringkastingsselskapene, falt på å beholde ordningen med muligheten for subsidiær nemndslisens gjennom Kabeltvistenemnda. Departementet begrunner dette med at de har vært fornøyde med ordningen og at den har fungert på en tilfredsstillende måte. En eventuell omlegging vil derfor la seg vente på.¹¹⁷ Noen videre stilling til problematikken rundt en eventuell strid med direktivet, foretas ikke.

8 AVSLUTNING

Det er ingen tvil om at den teknologiske utviklingen har ført med seg mange utfordringer på opphavsrettens område. På grunn av den mer omfattende bruk av vernede verk, har behovet for å ivareta rettighetshavernes interesser økt proporsjonalt. Muligheten til å tilegne seg verk som er beskyttet blir enklere og bruk av vernede verk blir vanskeligere å kontrollere. Dette er betinget av flere faktorer. Det at verk nå gjøres tilgjengelig på tvers av landegrensene spiller en viktig rolle for kompleksiteten av rettighetsklareringen.

Gjennom fremstillingen ovenfor går det frem at en god ordning for å klarere opphavsmannens rettigheter for videresending av kringkastingssendinger, er å gjøre en samlet klarering av disse gjennom et forvaltningsselskap. Dette er både tids- og kostnadseffektivt sammenlignet med om opphavs mannen må klarere rettighetene selv. Det samme gjelder for så vidt klarering av rettigheter hos kringkaster, men med den reservasjon at det kan være uklart hvilke rettigheter kringkaster faktisk har ervervet.

På området for videresending av kringkastingssendinger er det fortsatt mange uavklarte spørsmål. Blant annet kan nevnes kravene til organisasjonen som skal forvalte rettighetene ved en videresending, spørsmål rundt videresendingsbegrepet og forholdet mellom mulig-

---

¹¹⁶ Ot.prp. nr. 15 (1994-1995) s. 73.

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 46(2004-2005) s. 56.

heten for subsidiær nemdslisens gjennom Kabeltvistnemnda og bestemmelsene i satellitt- og kringkastingsdirektivet.

9 KILDER

9.1 Norske lover

1961	Lov 12 mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. (Åndsverkloven)
1992	Lov 12 april 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillings-tjenester (Kringkastingsloven)
2012	Lov 27 januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister (Arbeidstvistloven)

9.2 Utenlandske lover

Ophavsretsloven   LBK nr. 202 af 27/2/2010 Lov om ophavsret [Danmark]

Upphovsrättslagen   Lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (SFS 1960:729) [Sverige]

Urheberrechtsgesetz   Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte [Tyskland]

9.3 Forarbeider og betenkninger

Ot.prp. nr. 26 (1959-1960)	Om lov om opphavsrett til åndsverk.
Ot.prp. nr. 80 (1984-1985)	Om nabolands fjernsyn i kabel.
Ot.prp. nr. 15 (1994-1995)	Om lov om endringer i åndsverkloven m m
Ot.prp. nr. 46 (2004-2005)	Om lov om endringer i åndsverkloven m m
Prop. 65 L (2012-2013)	Endringer i åndsverkloven.
NOU 1988: 22	Endringer i åndsverkloven m.v
NOU 1996:14	Prinsipper for ny arbeidstvistlov
Nu 1983:12	Nabolands-Tv i kabel

NUT 1950-1(Innst. 1950)	Innstilling til lov om opphavsrett til litterære og kunstneriske verk.
-------------------------	--

9.4 Forskrifter

F30.03.2012 nr. 266 Forskrift om overgangsregler til lov 17. juni 2005 nr. 97 om endringer i åndsverkloven.

FOR-2001-12-21-1563 Forskrift av 21. desember 2001 nr. 1563 til åndsverkloven.

9.5 Europeiske rettskilder

Rdir 93/83/EØF	Rådsdirektiv 93/83/EØF av 27. september 1993 om samordning av visse bestemmelser om opphavsrett og nærstående rettigheter som får anvendelse på satellittkringkasting og videresending via kabel
----------------	--

9.6 Internasjonale rettskilder

Bernkonvensjonen	Bernkonvensjonen om vern av litterære og kunstneriske verker, 1886
------------------	--

Romakonvensjonen	Romakonvensjonen om vern for utøvende kunstnere, fonogramprodusenter og kringkastingsvirksomheter, 1961.
------------------	--

TRIPS	Trade Related aspects of Intellectual Property rights
-------	---

WCT	WIPO Copyright Treaty
-----	-----------------------

9.7 Rettsavgjørelser

Rt. 2007 s. 1339

Rt. 2001 s. 872

Rt. 1953 s 663

RG 2011 s. 1497

RG 2006 s. 760

9.8 Nemndsavgjørelser

Kabeltvistnemnda 2011 sak nr. 1/2010 og sak 4/2010

Kabeltvistnemnda sak nr. 2 2012

9.9 Litteratur

Eckhoff, Torstein. Rettskildelære. 5. utgave. (ved Jan Helgesen) Oslo 2001

EØS-rett, Fredrik Sejersted ... [et.al] 2. Utg. Oslo, 2003

Gervais, Daniel (Editor). Collective Management of Copyright and Related Rights. 2010

Graasvold, Hans Marius, Djønnø, Eirik og Bing, Jon. Norsk Skribentrett. Oslo 2006

Knoph, Ragnar, Åndsretten, Oslo, 1936

Olsson, Henry. Copyright, Svensk och internationell upphovsrätt. Stockholm 2006

Riis, Thomas. Ophavsret og retsøkonomi. København 1996

Rognstad, Ole Andreas, i samarbeid med Birger Stuevold Lassen. Opphavsrett. Oslo 2009

Schønning, Peter. Ophavsretsloven med kommentar. 2. udgave. København 1998.

9.10 Artikler

Sønneland, Helge, Nabolands-tv. En innføring i landskapet. I: Nabolands-tv i en digital alder, Rapport från Nordiskt Kulturforum, 29 september 2008. Nordicom Information-Nummer 3 2009, s 17.

Ole Andreas Rognstad sin artikkel om ”Avtalelisenser” innledningsvis, Nordiskt immateriellt rättsskydd, nr. 2 år 2004, s. 151 – (NIR-2004-151) (lest på Lovdata sine sider, 28.mars 2013).

9.11 Nettadresser

Kabel Norge:

http://www.kabelnorge.no/Kabel_tv_innovasjon.htm

Medietilsynet:

<http://www.medietilsynet.no/no/Oppslag/Ordliste/>

<http://www.medietilsynet.no/no/Radio-og-TV/>

WIPO:

http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=15

United Nations Treaty Collection

http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XIV-3&chapter=14&lang=en

TONO

<http://www.tono.no/Om+Tono/TONOs+virksomhet>

Norwaco

<http://www.norwaco.no/Om-Norwaco/Vedtekter>

Norsk Skuespillerforbund

<http://www.skuespillerforbund.no/om-forbundet>

<http://www.skuespillerforbund.no/medlemskap/kriterier-for-medlemskap>

EU opplysningen:

<http://www.eu-opplysningen.dk/>